

Szépség! Az össze- szőpítőszereket főhalmulja a

Sirène-Crème 9656

Artszerűen szer szőpítő, májfolt, bőrhámlás, pürsenés, pattanás, bőrtörés, az arcbőr vörössége, rovarok csípése és általában a bőr minden fájdalmas bántalma ellen; a ráncokat elsimítja. Tégely 3 korona. Hozzá a

Sirène-Poudre fehér, rózsás és crème színben 3 korona és a

Sirène-Crème-szappan 1 db 1 korona 20 fillér, egy doboz 3 db 3 korona.

Főraktár Budapest: **Török József** gyógyszerháza Király-utca 12 és

Luett Sándor illatszerésnél, IV., Váci-utca 9.

Égészség!

Kérem, tessék ingyen és bérmentesen kérni legújabb árjegyzéket **gránát ékszeréről** 396

CHRUMA FERENCZ JÓZSEF cégtől, Budapest, 9699

IV. kerület, Kossuth Lajos-utca 13.

Unghváry László (Czegléd) 300 holdas bor termő szőlőtelepenek, továbbá gyümölcs- és szőlőiskolájának árjegyzéke megjelent, hol 5 krajczártól kezdve nemes csemekék, 2 forinttól fellel. sima és gyökerez szőlővesszők, továbbá —10-18 forinttól fellel sajáttermésű rendkívül finom újborok kaphatók Ezenkívül mindenféle gyümölcsfa- vadoncz, akác- és gleditschia-csemekék. **Tessék árjegyzéket (borról is) kérni.**

9714

Kathreiner-féle — Kneipp-malata kávé. —

— Egy háziasszony se késlekedjék tovább ezt az egészséges és ízletes kávéit bevezetni.

9873

ESZMÉNYI KEBEL

érhető el a **Pilules orientales** által, Rati-gyógyszertárból Párisban, Passage Verdean 5, az egyedüli szer, mely két hónap alatt és a nélkül, hogy az egészségek ártsana, a kasszonyi kebel fejlődését, valamint a kasszonyi kebel szilárditását biztosítja. Egy üveges ára használati utasítással együtt 3 forint. Raktár: **Török József**, Budapest, Király-utca 12. sz. 9619

VASÁRNAPI UJSÁG

45. SZ. 1902. (49. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ: **NAGY MIKLÓS.** FŐMUNKATÁRS: **MIKSZÁTH KÁLMÁN.** BUDAPEST, NOVEMBER 9.

SZÉKELY FERENCZ KORONAÜGYÉSZ.

Hammersberg Jenő, az első magyar korona-ügyész nyugalomba vonulása után, a mint tudva van, a magyar kormány előterjesztésére a király dr. Székely Ferencz budapesti kir. főügyészt nevezte ki erre a diszes helyre, a melyet Hammersberg csak pár évig, de nagy becsülettel töltött be. Az a nemes és humanus hagyomány, melyet a magyar ügyészi karban mindenki Kozma Sándor emlékéhez fűz, most Székely Ferencz személye által újabb folytatást nyer a magyar ügyészség csúcsán. Székely ugyanis Kozma Sándornak nemcsak kedvelt tanítványa, hanem mint főügyészi helyettes, éveken át első munkatársa is volt.

Maga a **koronaügyészi** hivatal és méltóság egyébiránt francia eredetű és ott is előkelő szabadságvivmány. A vádrendszert és a védelem szabadsága érdekében állították föl a híres cour de cassation mellé, a hol kisebb részben mint vádló szerepel, nagyobb részben ellenben a törvény helyes érvényesülésére ügyel föl. Ebben pedig az a gondolat rejlik, hogy az első államügyész, mint független állású ember, a bírói tévedések ellen szolgáljon biztosítékul. A magyar királyi koronaügyész lényegében ugyanolyan hatáskörrel bír. Mint vádló csak közvetve szerepel a kir. Kuria elé kerülő ügyekben, a hol az alsóbb fokon kidolgozott vádat képviseli. Nagyobb részben azonban mint véleményező és indítványozó jogtudós van a kir. Kuria mellé rendelve, a kinek előterjesztése nélkül a legfőbb bíróság nem ítélt. E mellett széles kezdeményező hatásköre van a jogegység fontartása érdekében. Végül a törvény felügyeleti jogot is ad neki a tizenegy kir. főügyészség fölött. Munkájában négy koronaügyészi helyettes áll mellette, valamennyi kir. kuriai bírói ranggal.

Ezt a szép és független ügyészi hivatalt dr. Székely Ferencz élete javakorában foglalta el. Vas megyében, Szombathelyen 1842. márczius 11-én született. Ugyanitt végezte el középiskoláit is, az ötvenes évek derekán. Mint a példa mutatja, az idegen hatalom sulya és Bach birodalmi politikája alatt épen olyan szívós és hazafias generáció nevelkedett föl, mint a milyen volt a forradalom előtti nagy

SZÉKELY FERENCZ KORONAÜGYÉSZ.

medzedék. A szombathelyi premontrei papok hazafias gimnáziuma erősen ellenállott a germanizálásnak s ebben az időben sok jeles növendék nevelt. Többi közt nem kisebb embert, mint **Szell Kálmán**, a ki Székely Ferenczcel egyidőben volt a premontreiek gimnáziumának növendéke. Egy esztendővel ezelőtt ünnepelték meg az akkori iskolatársak érettségi vizsgálatuknak 40 éves jubileumát Szombathelyen. A vezető növendék Szell Kálmán volt, a kiről már akkor is sok jót jövendöltek. Hűséges munkatársa pe-

Jogászi pályafutása egyébiránt nálunk hagyomány erejével bír és szemmel láthatólag a humanusabb nemzeti iskolák eredménye. Becse annál nagyobb, mivel a legújabb jogászi nemzedék inkább a merev jogászi dogmatikára adta magát. Székely Ferencznel ennek a túlzásnak nyoma sincs; nagy tudománya mellett is a korábbi, humanusabb és magyarabb jogászi hagyományok hű embere.

Jogászi pályafutása egyébiránt alkotmányos életünk újja születésével kezdődik. Mint joggyakornok 1865-ben a budapesti kir. ítélőtáblánál kezdte el. Mint jogtudor, valamint köz- és váltóügyvéd már 1867-ben segédfogalmazója, 1871-ben pedig titkára volt az újonnan szervezett magyar igazságügyminiszteriumnak, a hova Horvát Boldizsár, az akkori igazságügyminiszter ritka emberismerettel gyűjtötte a kiváló tehetségű fiatalabb embereket. Székely Ferencz tehetségeit és szép készségét még ugyanabban az évben azzal tisztelték meg, hogy Kozma Sándor mellé főügyészi helyettesnek nevezték ki a 29 éves fiatal embert. Az itt töltött 18 esztendő volt az a hatalmas gyakorlati jogászi iskola, mely Székely Ferenczre a legnagyobb állásokra is kvalifikálta. A mikor 1890. márcziusban a kir. Kuriahoz bírónak meghívták s ott a sajtóügyek előadását reá bízták, teljesen föl volt szerelve erre a földatra, jobban mint akárki más. A kir. Kurianál számos nevezetes kérdés szerencsés megoldása fűződik az ő nevéhez. A míg a sajtóügyi törvénykezést ő irányíthatta, az 1848. évi sajtótörvény szellemén sem esett semmi sérelem. Ennek a szabadságvivmánynak Székely Ferencz volt a leghivebb öre. Nem egyszer utasított

viszsa olyan próbálkozásokat, a melyek azt a törvényhozás megkerülésével föl akarták volna dúlni. Szigorú és nemes törvénytisztelést egyébiránt még azok is elismerték mindig, a kik a rövidebbet húzták s így Székely Ferencz bírói és jogászi tekintélye egyre nőtt. 1892-ben a kir. ítélőtáblák döntvényeinek ellenőrzését is reá bízták s így a kir. Kurianál a döntvények előadója is lett. E mellett ő készítette el a kir. táblák és főügyészségek decentralizációjának törvénytervét s az erre vonatkozó rendeletek tervét is. 1897 október havától kezdve pedig 1899 végeig az igazságügyminiszterium kodi-

dig Székely Ferencz volt, a ki vele együtt szerkesztette a **Bimbófűz** című iskolai szépirodalmi lapot is, a melynek írott példányai még most is megvannak a szombathelyi premontrei gimnázium könyvtárában. Az új koronaügyész nehéz jogászi pályafutása alatt is híven megőrizte az irodalom szeretetét. Különben egész életfölgömbében észre lehet venni a széles látókörű humanistát, a ki a jogot, mint mondani szokás, nem méri «rófszámra», hanem az emberi élet nagy rendező elemének tekintti, a mit az emberiség nagyobb boldogulása végett és nem ennek sanyargatására kell alkalmazni. Ez a nemesebb

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK.

KNUTH KÁROLY mérnök és gyáros.

Cs. és kir. fensége József főherceg udv. szállítója.

Gyár és iroda: **Budapest, VII. ker., Garay-utca 10.**

Központi víz-, lég- és gőzfűtések, légszusz- és vízvezetők, csatornázások, szellőztetések, szivattyúk, víztermelői emelők, gépek stb. 9692

Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan készíttetnek.

WACHTL ÉS TÁRSA fényképezési cikkek raktára 9663

BUDAPEST, IV., Eskü-út 6 (Klotild főh. palota).

Telefon. — Árjegyzék ingyen és bérmentesen.

LOHR MÁRIA ezelőtt **KRONFUSZ** 9704

csipke, vegyeszeti tisztító- és műtéstő-intézete megnagyobbítottatott örömvívi szőnyegporló és szőrmearu megóvó-intézettel. — Megbízások átvételnek:

VIII., Baross-utca 85. sz. saját házában levő gyárban és a következő fióküzletekben: IX., Calvin-tér 9. V., Harminezad-utca 3. VI., Teréz-kürt 39. VI., Andrássy-út 16. Telefon 57-08. VIII., József-kürt 2. szám. Telefon 57-08.

ELSŐ MAGYAR ÜVEGGYÁR RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Budapest, V. ker., Ferencz József-tér 8. sz.

Kristályüveg készletek, remek virágvázák és alkalmi dísz tárgyak.

Üzlethelyiségünk nem a Lánchíddal szemben, hanem az Akadémia mellett a Béla-utca sarkán létezik. 9706

BELICZAY BÉLA 9718

mézeskalácsos és viaszgyertya-öntő, méz-, viasz- és fáklya-raktára.

Alapítottát 1833.

Budapest, VII., Csányi-utca 3. szám, saját házában.

PARÁDI ÜVEGGYÁR RAKTÁRA GÖRÖG ISTVÁN BUDAPEST

M. ker. Kossuth Lajos utca 15. sz.

Nagy választék mindensféle üvegekben. Astarti készletek stb.

Igen jutányos árakon.

9497

Brüner Testvérek BUDAPEST, 9674

Koronaherczeg-u. 3. sz.

Légszuszter, villamosluszter, petróleumlámpák dús választéka.

Ujdonság: legjobb szerkesztő szeszégő.

DAVID KÁROLY ÉS FIA doboz-papíraru és szab. fémkapocgyára

Budapest, I., Mészáros-utca 38. Telefon 91-48.

Gyárt nagyhani elárnsításra következő új cikkek: A legfinomabb eszládi dobozokat és díszborítékokat (levélpapírok) és borítékokkal, névjegykártyákkal, gyászlapokat, gyászlevélpapírt, gyásznévjegyeket. Saját gyármanyu fémsarokkal ellátott rajztömböket, szekrénycsipke és torta-papírokat, továbbá papírtányérokat, plakátoszeveket és különböző összehajtható dobozokat.

Allandó kiállítás a fenti cikkekkel a városi iparcarnokban megtekinthető. 9307

fikáló osztályában a büntető perrendtartás életbeléptetésének rendeleteit készítette el s az életbeléptetés gyakorlati feladatainál is közreműködött. Ezeket a nagy érdemeket ismerte el a király 1900 elején a Lipót-rend lovagkeresztjének adományozásával és azzal, hogy őt Hammersberg Jenő koronaúgyészszé való fölébb-lépése után budapesti kir. főügyészszé ki-nevezte, a honnan mostani állásába lépett elő.

Szekely Ferencz egyébiránt mint társadalmi ember is sokat számított és számított. Sohasem tartozott a rideg, világkerülő jogászok közé s az élet eleven mozgalmait szem elől soha nem tévesztette. Gyakran érintkezett a társasággal, legviszontabb a humanitás terén. A budapesti rabsegélyző egyesületet 1874-ben tulajdonképpen ő szervezte és az ő érdeme az is, hogy ez a humanus és hasznos egyesület Kőbányán menedékházat építhetett. Az egyesületnek éveken át alelnöke, majd elnöke volt s jelenleg tiszteletbeli elnöke. A budapesti unitárius egyház megalapításában és fejlődésében szintén része volt; ennek ma is gondnoka és orsz. főtanácsának is tagja.

Irodalmi működése, a mióta közszolgálatba lépett, kizárólag a jogtudományosságának volt szentelve. A tudományos folyóiratokba sokat írt, mindig valamely fontos jogi kérdés megvitatása vagy tisztázása céljából. A Magyar Jogászegylet fölölvasásaiban is többször részt vett; legújabbban is a jogi vizsgálatok fontos kérdésében szólalt föl. Ezenkívül hosszú éveken át buzgó vezetője volt a budapesti ügyvédvizsgáló bizottságnak is.

Az új koronaúgyész általános közszolgálatára és magán tevékenységére minden részében komolyság és lelkiismeretesség jellemzi. Ezek igen értékes egyéni tulajdonságok, de olykor komorak is. Nála a közdolgok szeretete s a jellemében fekvő szabadelvűség akadályozta meg, hogy ilyené legyenek. Bizonyosan nagy kiválóság az, ha valaki a bírói, sőt közbizalmi hivatalban is ki tudja érdemelni azt, hogy kifogástalan bírói jellemnek tartásuk és a mellett széressék is.

Kenedi Géza.

AZ UTOLSÓ.

Írta Herman Ottó.

Ez pedig akkor volt! Agglegénységemnek talán negyvennyolcadik évét róttam, így volt szabadság, akár a belépésztülásig — az ötvenedikben aztán megházasodtam.

Laktam pedig akkor bohémesen a Nemzeti Múzeum földszintjén, a mai Múzeum-körútra rugó balsarok két kis szobájában — könyvek, negyvennyolcas kardok között. No, de akadt egyéb is.

A mély ablakfülkében lakott a szarvasvipera; az aquáriumból, mint valami zöld zuhatag, omlott a padlóig a numulária-növény; — a vízben piczi kárászok lesték az ő prédájukat, a teknős-béka meg őket.

A gyerekráj, melynek bírja voltam, délutánonként egymás hátán kapaszkodott a rácsig és nézte azt, a mit épen megláthatott.

A sok ismerős is fel-felágaskodott; de nem azt kérdezte: hogy vagy? mit csinál? hanem azt: hogy van a vipera? evett-e?

Az ország borvidékeit ekkor már nagyon megfenyegette a fillokszera és itt-ott a hitetlenséget már felváltotta egy kis aggodalom. Vittek Pozsonyba egy előadásra; vittek Egerbe.

Ott akkor még oly tüke is ontotta a törökvért, a melyet az egri basa ültethetett; volt akkora tüve, mint egy miskolci buzakenyér.

Bejött Császár Németh Bercei. Az volt aztán a «gentry»! Olyan kedve volt, hogy hangzott tőle a város. Aztán megvolt az előadás. Közre-

fogtak és vittek a hegy gyomrába, Eger akkori kincseskamarájába; — ittattak oly borokkal, a minőket koronás királyok sem ittak; — de sőt talán Eger éresei sem.

Pár hétre rá csak beállt viperás barlangomba az én Szederkényi barátom, nyomában egy hatalmas teherhordó, vállán jókora ládával. — «Nesze pajtás, ezt küldik neked az egriek az előadásért!»

Volt abban a ládában vagy harmincz falaskó, a hány, annyiféle formájú. Semmi elegancia, semmi «firma», semmi mai bevallás, hogy: «saját töltésű» meg «saját kezelésű». De a pincez nemes patinája, az rajta volt minden üvegen.

Egy napon át eltűntem, hogy hát mit is csináljak ezzel az istenáladásával — csak nem strázsálok az odvamban!? Aztán döntöttem: szívesen látok valakit s a nyakára hágnak egyszerre az egésznek.

A vaasoráról gondoskodott a régi «Szikszay»; a meghívottak voltak: Ligeti Antal, a tájképfestő, Jankó János, a rajztoll igazi humoristája és Huszár Adolf az «érezgyűrű». De gondoskodtam még olyanról is, a kit nem élvezhetett teljes eredetiségben a világ semmi potentátja, mert mód kellett ahhoz, ez pedig Bertók Sándor, a czimbalmos volt.

Ligeti és Jankó gyönyörű fufanggal jelent-

keztek otthon, hogy «pár szóra» hozzám néztek; ők t. i. igen nagybecsülték feleségeiket, a mit én akkor még nem igen értettem. Huszár frakkban jött — óriási mulatságunkra; — fel is vette nyomban a vadászakabátomat — valahogyan, mert igazi Herkules volt.

Ekkor aztán hozzáültünk a vaasorához, folyt a beszéd erre-arra; Bertók pedig meg-megszakította a szót, hol vigan, hol bánatosan — a bor pedig fogyott és fogyott — derült az éj.

Azután meg a pipára került a sor. Volt jó szüzdohányom, elsőrendű reve-taplóm; a legkedvesebb makraforma ezüstveretű tájékipám pedig ott lógott a fegyvertartón. Betelepedtünk a nagyobbik szobába, Bertók az ablakfülkébe vonult és rákezdte; de egyszerre csak félbehagyta s a komaságra hivatkozva nagyot sandított a makrapipa felé: hogy ha ő arra rágyujthatna!

Gyujts hát rá!

A mikor a cigány az agyarán érezte a pipaszárat és a revetaplót, majd a szüzdohány illata megütötte az orrát, mintha átalakult volna. Olyanokat mivelt, a minőket cigánytól czimbalmos még egyikünk sem hallott.

Den elhaló fuvalomtól a menyörgőség, minden kiszólt abból a faalkotmányból s a cigány szeme leirhatatlanul villogott. Valami keseregőbe, majd táncznótába vágott át s a mi Lige-

Zsedényi Ede «az ország spormajsztere». Úgyzólván egy vonással kikanyarítva. Első vázlat.

Falusi jelenet. Első vázlat.

Kortés ábrázat. Első vázlat.

Kortés ábrázat. Első vázlat.

JANKÓ JÁNOS FENMARADT VÁZLATAIBÓL.

tink egyszerre csak felpattan, meglóbálja feje fölött hosszúságos szárú selmezi pipáját és rakja, rakja, hogy az valami volt! Huszár Adolf ezt persze nem tűrhette, mert már ő abban a hitben élt, hogy a világ legjobb hegedűse, legdélcezebb tánczosa és különösen leghatalmasabb hangú énekese. Hatalmas tánczától meg is recsesett a padló. Azalatt pedig Jankó valami hunezfutosan kedves vonással, mely vig képek szerkesztése közben mindég ott volt a szája körül, csak úgy hizott az élvezettől s váltig csak azt hajtogatta:

— No, ezt kitűnően rendezted, pajtás!

Hát tudod, János, volt az apámnak egy vénséges szürkije, lehetett az tán harmincz esztendő is, azt életében senkinek sem láttam ugrani. Ma is tudom, hogy «Szarvas» volt a neve. No, de egyszer krumplicsüretkor ki volt kötve a saraglyához s valahogy leesett róla a kötőfék. Mezőt is látott, jó levegő is volt, jól is lakott zabbal, hát istenbizonny ugrálni kezdett s mi gyerekek nagy sívalkodással az apánkhoz rohantunk, hogy hát a «Szarvas» ugrik! Hát szeretem én a kemény hámban tartott szürkiket úgy egy kicsit kiszabadítani...

Hallod, Tóni, miket beszél ez a vipera-csősz? No, már én a házamban a magam ura vagyok!

— Én is! — vágta ki Ligeti.

Ekkor már az én Huszárom ott termett Bertók mellett, hogy majd ő énekel, a cigány meg kísérije.

Ki is eresztette nyers, de tiszta hangját oly hatalommal, hogy beléreszkedett az ablaktábla. A Huszárban lakozott öserőnél csak romlatlan, becsületes lelkiülete volt nagobb.

Így elvontunk mi kivilágos kivirradtig, derűs, rózsás kedvben, a nélkül, hogy az egri hegnyek akkori leve «megártott» volna.

Csak búcsúzáskor mintha eltűnt volna a János, meg a Tóni arcáról a szuverenitás dicső vonása...

El is beszélte nekem aztán Ligeti:

— Barátom, nem aludtak azok egy perczig sem s az anyósom egész éjszaka lámpással járta fel az udvart, meg a kertet, hogy hol is fekszem megölvé!

Jankó pedig:

— Barátom, azt beszélte az asszony, hogy kilenczig nyugodt volt, tizkor aggódni kezdett, tizenegykor már vérbefagyva látott valahol az utcán, és hogy mi lesz most már belőle és azok a szegény árvák... mondhatom, pajtás, bánt a lelkiismeret!

— Ugyan, ugyan! Nem ismeritek ti az asszony természetstóriáját: szeret az mind, a hány van, ok nélkül gyötrődni, fokozódva aggódni; a java különösen. Úgy élvezi az a sopánkodást, mint mi a pipát. — Hiszen csak Kovács Péter uram, a híres portás ablakát kellett volna a cseléddel megkocogtatni, majd megüzente volna, mi van?

Aztán következett a pusztulás.

Huszárt egy reggelén halva találtuk ágyában. Ligetitől elbúcsúztam; gyötrődve halt meg A beteg Bertóknak Királyi Palival kiváltottuk a becsapott czimbalmát, hogy ágya tövében láthassa, mikor pusztulni kell. El is pusztult.

Hát Jankó János? Az kialudt, mint olaj fogytával a mécs. Ennek az emléke nekem legfájdalmasabb. Évenként háromszor látogatom egymagamra barátaimat, kik diszbirtokot kaptak a kerepesi temetőben, mert az élet rendje az, hogy nekem már csak ott legyenek igaz barátaim. Ligeti sírját ékes emlék jelezi; a Hu-

szár Adolffé fájdalmasan borong a Donáth párkája; — Jankó sírja jeltelen!

Már pedig, hogy mulattatta emberöltőn át a nemzedékeket! Rajztollának aranyos humora hogyan nyúlt a kedély legmélyébe! — Sértés nélkül hogyan tüzdelt fel a balgaságot, a hiúságot, az önteltséget és egyebet! — Az ő humorisztikus rajzai úgy viszonylanak a «modern» karrikaturához, mint a tilinkó vidító szava a pléhreszeléshez. Mert azok a «modern» bánatok, sértések — sőt néha bizony visszataszítók is!

Felszededtem én néha tüze szánt első vázlatait, melyeket silányfajta papirosra vetett, hogy aztán átírástól papírra tollal és bizonyos tintával átrajzolja. Ezek az első vázlatok néha jobbak voltak az átrajzoltaknál is. Ilyen az «ország spormajsztere» Zsedényi alakja; a kortések.

Hát bizony a Jankó emléketől való huzakodás, mintha «culturae defectus» volna! Sok még a rangban levő magyar is, a ki idegenkedik igazi arcképétől s csak azt ismeri el a magáénak, a melyből minden jellemző vonás ki van retusirozva — hát hogyan tűrhethet még azt az isteni adományt is, a melynek neve humor, ha őt «találja».

Bezzeg az öreg Pulszky, ki mégis csak «európai» volt, nem hogy sértésnek vette volna a kiábrázolást, hanem jajgatott, ha megessett, hogy egy héten nem volt meg egyetlen éleztáblában sem: «már semmibe meg vesznek! már elfelejtettek!» ezt hajtogatta ilyenkor. Így is volt és igaz is!...

Hát az utolsó? Az egri est mulatói közül csak én élek még, tehát: én vagyok.

LENN ÉS FÖNN.

Virággal ékes hársfa lombja,
Borúl virágos sír föl,
Nemrég — a festett fejja mondja —
Egy ifjú nőt tettek belé.

Ki volt? a fejfát hogyha kérded,
Mindennapos névvel felel,
De lám, sírnál hajt férfi térdet
S két kis lány véle térdepel.

A férfi arcán méla bánat,
Kebléből sóhaj fölkad;
A szőke fűrtől két babának
Orcáin foly a könnypatak.

O, némák most a csacska szácskák,
Am oly beszédes itt e kép:
Árvák sratják jó anyáskát
S a férj, hűséges hitvesét.

S míg anyjuk sírján itt lenn, árván
Busong két kedves kis gyerek,
A lány fészekben fönn a hársfán
Madarfiók had csicsereg.

Ó, mily bájos idylli látvány:
Sok pelyhes fő kikandikál,
«Anyóka, ennénk — így kiáltván —
Mert ethetnék mi, annyi áll!»

Elszáll s megjő anyjuk gyakorta,
Csörében hernyó, vagy bogár.
Madarfiókák vig akkordja
Fogadja: «Hoztál? add no már!»

A kis leánykák fölfigyelnek,
Arcuk derült már, nem komoly,
Elszáll a bú, mint nyári felleg,
Elűzi szép, szelíd mosoly.

«Atyus — mondják — Tekints föl, ej, hát!
Oly édesek s oly zsarnokok!»
Ő átkarolja azt a fejfát
És csak zokog és csak zokog...

Mares Odón.

CSEERNÁTONY LAJOS SÍREMLÉKE.

PILLÉT KERGET...

Pillét kerget a leánka
Hímes réten, szertesét,
Szőke haja leng a szélben,
Arca pírul peng bevében
S folyton űzi a lépét.

Szakadatlan fut utána,
Minden árkon-bokron át,
Már-már szinte fogva tartja,
Mindig újra elszalasztja,
S megújítja ostromát.

Hosszas hajszá után végre
Kezében a kis lepe,
De im, oda minden bája,
Tarka hímpor hull a lányra
S bánat száll a szívébe.

«Szegény lepke, addig vagy szép,
Míg lebeghetsz szabadon,
Nem rabolom el szépséged,
Tengesz tovább vidám élted,
Rövid úgyszint az nagyon.»

Boldogan száll el a lepke,
A lány boldogan pírul,
Egy fiúcska arra tévedt,
S nagy gyönyörrel fosztj' a rétet
Fakadó virágitul.

Pipacsból fon szép koszorút,
S a lánykának nyújtja át:
«Pillért vedd e virágot,
Szőzke hajba égő lángot,
Szeretetem zálogát.»

Gyöngyvér.

SOK ÁLOM.

Hamerling után.

Sok madár repült el,
Sok virág elhervadt,
Sok-sok felhő elszállt,
Letűnt már sok csillag,
S a hegyi patakból
Sok víz habzott le már,
Sok álom szétfoszlott,
Mit te, szív, álmodál.

Gyöngyvér.

ÚJ SIREMLÉKEK A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN.

A budapesti kerepesi-úti temetőben mindinkább szaporodik az olyan siremlékek száma, melyek művészi szépségükkel is magukra vonják a temető látogatójának figyelmét. Testületek, társulatok mind gyakrabban készíttetnek művészekkel díszes emléket kiváló tagjaiknak s egyes családok is művészi alkotásokkal jelölik meg szeretteik nyugvó helyét, így adván szép formában jelét a meghaltak iránti kegyeletüknek. Most is, halottak napja alkalmából több ily új és szép sikerű sírszobrot leplezték le.

Vasárnap, november 2-án leplezték le Kozma Sándornak, az első magyar főügyésznek, a magyar ügyészi kar megteremtőjének siremlékét, melyet Hammersberg Jenő nyugalmazott koronaügyész kezdeményezésére egy bizottság hozott létre gyűjtés útján. A gyűjtéshez újszólván az egész magyar jogászvilág hozzájárult s oly szép eredménye lett, hogy közel 8000 koronára rúgó összeg fenn is maradt belőle, egy Kozma Sándor nevet viselő alapítvány javára.

Kozma Sándor egyik első rendű kitünősége volt a magyar jogászvilágnak s igazságszolgáltatásunk szervezése terén el nem évülő érdemeket szerzett. A szabadságharcban fegyverrel harczolt a hazáért, azután ügyvéd lett, majd a kiegyezés idejében Deák oldalán küzdött mint országgyűlési képviselő. 1871-ben neveztek ki főügyésznek, miután előbb már az igazságügyi miniszteriumban s a királyi kuriánál szolgált s mint publicista is jelentős tevékenységet fejtett ki. Mint főügyészre igen nagy feladat hármlott rá: az ügyészi karnak a modern igazságszolgáltatás szellemében való szervezése. Annál nehezebb volt e feladat, mert az ügyészség intézménye a közelmúlt szomorú idők emlékeivel fogva nem nagy bizalmat élvezett a nagyközönség előtt. Ez csak növelte Kozma érdemeit, a ki igazságszolgáltatásunk e fontos testületét magas színvonalra emelte s a nagy közönségben is bizalmat és rokonszenvet keltett iránta. Széleskörű s magyar szellemű jogi képzettsége, melylyel a legnehezebb kérdésekre is tájékozódni tudott, ritka igazságszeretettel és humanizmussal párosult s e tulajdonságait meg tudta gyökereztetni az ügyészi karban, a mely rendkívüli ragaszkodással vette körül személyét. A jogászvilágban szerzett nagy népszerűségének jele az a lelkes kegyelet is, mely most siremléke felállításában nyert kifejezést.

Siremléke, mely nyílt pályázat útján jött létre,

Kallós Ede szobrászművész kiválóan sikerült műve. Maga az emlék magasan kiemelkedő római oszlop, csúcsán az egyszerűségében művészi hatású koronás Justitia-fővel, mely mint az oszlop is, hazai márványból készült. Az oszlop előtt egy gyászban elmerült római férfialak ül, kezében borostyán-ág, lábánál a törvénykönyv, tekintetében és arcvonásaiban megrengő gyász. A magyar jogász hamvait őrző a római bíró, ki az igazságszolgáltatást jelképezi itt. Az oszlop előreszén a következő felirat áll:

KOZMA SÁNDOR SIREMLÉKE A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN. — Kallós Ede szoborműve.

Leveldi Kozma Sándor
1825—1897.

Az igazság és emberszeretet apostola,
A magyar jogérzet megtestesülése,

A királyi ügyészség apja és
Mindörökké vezérszemlé.

Emlékének e művet a magyar jogászok szenteltek.
Nagy lelke él és hat tovább.

Az emlékmű leleplezésén nagy számmal jelentek meg a magyar igazságügyi testületek képviselői, köztük Plósz Sándor igazságügyminiszter, Erdély Sándor volt miniszter, Mohay Sándor államtitkár, a koronaügyész, a kir. Kuria és a kir. táblák, valamint a többi bíróságok és ügyészségek képviselői, az ügyvédi kar előkelői, a poli-

tikai és társadalmi élet számos kiválósága stb. Ott volt a megjelentek sorában Kozma Sándor fia, Kozma Andor, a jeles író is, a család többi tagjaival.

Az ünnepi beszédet Székely Ferencz koronaügyész mondta, meleg szavakkal jellemezve Kozma Sándor egyéniségét, pályafutását s a magyar igazságszolgáltatás körüli érdemeit, az utód kegyeletével áldozva az úttörő emlékének. Ezután számos koszorút tettek le az emlékre, melyek között feltűnt Kozma szülőhelyének, a somogy megyei Kőröshegy községnek koszorúja, ezzel a felirattal: „Nagy járnak a kis falu.”

November első napján politikai életünk s hírlapirodalmunk kiváló harcosának, Csernátorny Lajosnak siremlékét leplezték le, melynek költségeit Gajári Ödön kezdeményezésére adták össze a nemrég elhunyt publicista tisztelői.

Csernátornyról a következő jellemző sorokat írja nekünk közéletünk egyik szereplője, a ki az elhunytak régi jó barátja volt:

„A szürke ruhájú öreg, a ki az utóbbi évek napsugaras délelőttjeit a Vigadó körüli korzó egyik löcáján töltötte, másfél évvel ezelőtt vitte ki a kerepesi temetőbe. Sokakat túlélt azok közül, a kikkel éles harczban állott. Ha életben voltak is, a kiket valaha támadott, ott voltak koporsójánál. A harag már rég kihűlt szívükben. Meggyőződtek, hogy a kíméletlen harcos nem magáért, hanem elveiért küzdött.

„Barátai is, a kik sirját kegyelettel megjelölték, a sok díszes márvány-szobor közé egy egyszerű homokból állították neki emléket. Az egyedüli fényűzés ez emléken az a sikerült relief-arckép, a mely az elhunyt vonásait nagy élethűséggel adja vissza. Ezt is gyöngéd női kezek végezték. Özvegy Szenténé szül. Dáday Olga vállalkozott e feladatra, mintegy kiengesztelésül azért, mert a sors nem adta meg a magányos öregnek, hogy fáradt pillait rokonai kezek foghassák le.”

Az emlékművet, melynek többi része Gerenday Béla szobrász műve, csöndben, kegyeletesen érzések közt leplezték le, Csernátorny barátai s a hírlapírói testületek képviselői jelenlétében.

Bartay Edének, a szintén nemrég elhunyt zenésznek, a Nemzeti Zenede egykori igazgatójának is emléket emeltek tisztelői a kerepesi-úti temetőben, melyet okt. 31-én leplezték le. A siremlék egy oszlopot ábrázol, melynek tetején Bartay mellszobra áll. A leleplezési ünnepélyen különböző dalos-egyesületek énekeltek s Rózsavölgyi alpolgármester méltatta mint a Nemzeti Zenede képviselője Bartay érdemeit. Még egy művészkéz által faragott siremlék leplezték le a napokban: egy fiatal leánynak,

Polónyi Géza volt országgyűlési képviselő leányának, Ilonának emléket, melyet Margó Ede szobrászművész készített.

A MACZEDONIAI ÉS Ó-SZERBIAI FORRONGÁSOK.

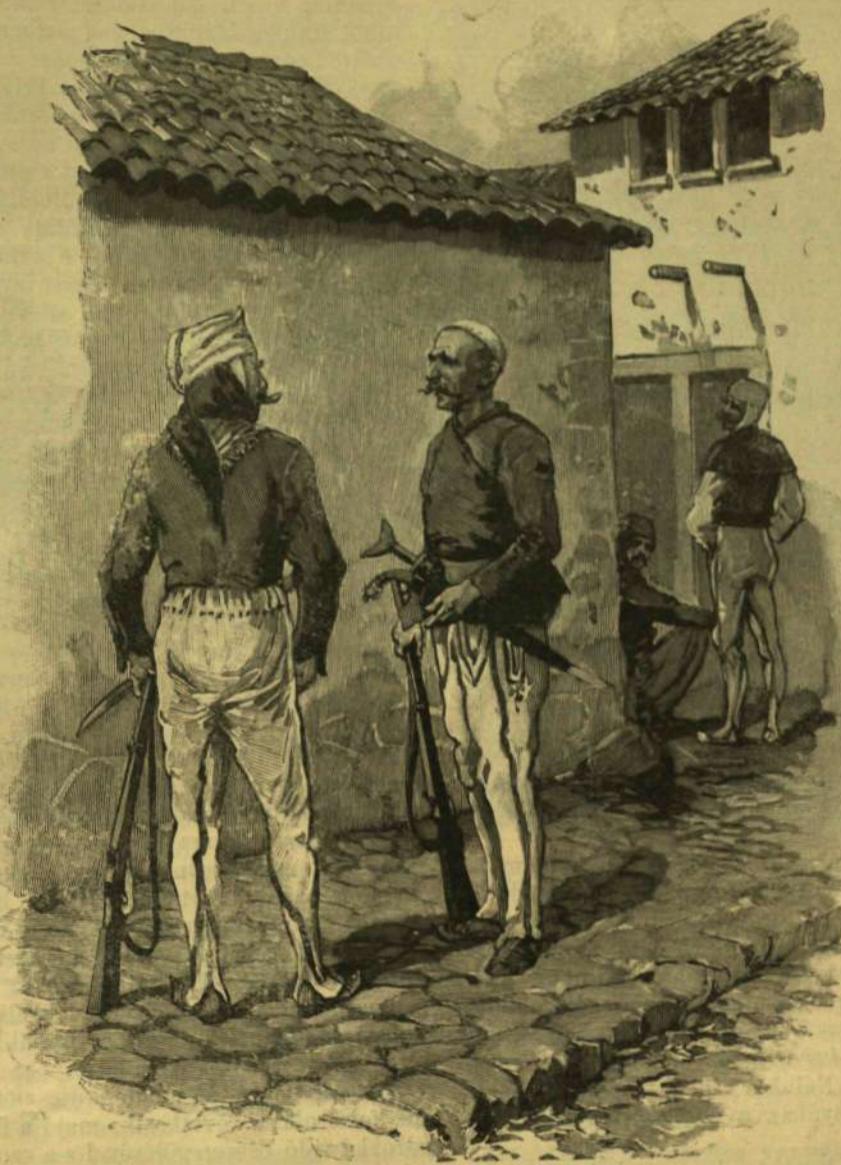
A Maczedoniában és Ó-Szerbiában a nyáron, de különösen a nyár végén és ősz elején előfordult zavargások, véres csatározások a közfigyelmet megint Európa e viharfészkeire fordították.

A nyugtalanság és mézárások, melyek Maczedoniában és Ó-Szerbiában oly gyakran előfordulnak, két okra vezethetők vissza: az egyik a maczedón bizottság izgatása, a másik az albán elemnek tényleges kelet felé Ó-Szerbiában és Maczedoniában. Így például 30 évvel ezelőtt az ó-szerbiai Rigómezőn nagyon kevés albán lakott, míg ma a lakosság kétharmada albánokból áll, mert a szlávokat kipusztították s egész falvak üresen állnak.

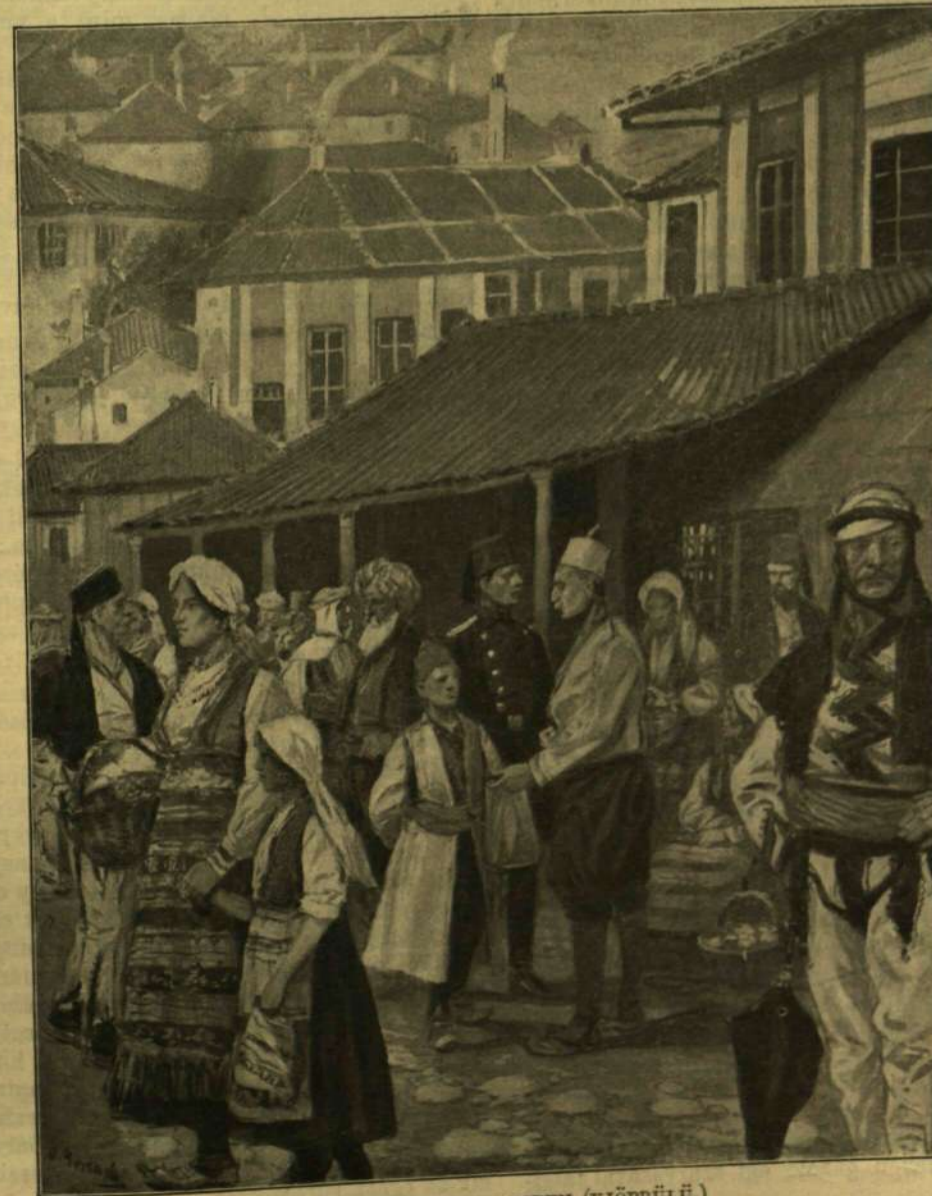
Maczedoniában tudvalevőleg a török és albán elemek kivül görögök, románok (esüfneven *czinczár*), szerbek és bolgárok laknak. A görög és román oly csekély számban van képviselve, hogy szóba is alig jöhet. Az orthodox lakosság zöme a szláv. Ez azonban sem bolgár, sem szerb, hanem külön nép, olyan keverék nyelvvel, melyet sem a bolgár, sem a szerb nem mondhat egyedül magáénak. Kivétel a szerb és az ó-szerbiai határ közelében lakók egy része, mely ma is a régi szerb nyelvet beszéli.

A történelemből Maczedoniának sem szerb-sége, sem bolgársága nem mutatható ki. Tény, hogy bolgár uralom alatt volt először és hosszabb ideig szerb uralom alatt később, úgy, hogy ez utóbbi korszak a néphagyományban tovább él.

A propagandánál, melyet a szerbek és bolgárok folytatnak, a pénz is nagy szerepet játszik. A bolgár propaganda mintegy 30 éve működik s mivel győzik pénzzel, az orthodox lakosság zömét már megnyerték maguknak. A szerbek mintegy tíz éve agítálnak s szintén nem eredmény nélkül. *Veles*-ben (Kjoprülű), a *Vardár*

ALBÁN HARCOSOK MONASZTIRBÓL.

UTOZA HAZÁRRAL VELESBEN (KJOPRÜLÜ).

KÉPEK MACZEDONIAIBÓL.

mellett, a szaloniki-i vasút mentén azt mondják a benszülttek, hogy ők bolgárok, a maczedóniai kereszténység egysége miatt, s mivel ma a bolgár párt a legerősebb; de örömmel fogadják a szerb, sőt még az orosz uralmat is, csak a törököktől szabaduljanak s a «svábok» (osztrákok) alá ne jussanak. Egyik képtünk *Veles* (Kjoprülű) egyik utcáját a bazárral mutatja be, mely különösen most a maczedóniai forrongás idején igen mozgalmas volt.

Az idén áprilisban kezdődött a nyugtalanság Maczedoniában és Ó-Szerbiában *Firmilián* szkopljei (üszkübi) szerb püspök felszentelése miatt. A nyáron át meglehetősen nyugalom volt, míg csak a nyár vége felé a *Zoncev-féle* maczedón-bizottság hathatósabban nem kezdett működni. A sipka-szorosi ünnepélyre, melyen a bolgár-orosz testvérisülést ünnepelték, terveztek az általános felkelést. Felkelő csapatokat szerveztek Maczedoniában, Bulgáriában, melyekkel átlépték a határt. *Jankov* volt bolgár ezredes és *Nikolov* volt bolgár alezredes álltak a felkelő csapatok élén; az előbbi a *Vardár* folyótól nyugatra, az utóbbi pedig keletre működött. Török falvakat támadtak meg s pusztítottak el a felkelők s mire a török katonaság a lázongás színhelyére ért, már jó nagy területet foglaltak el a felkelő csapatok, sőt *Jankov* ezredes meg is alakította a «független Maczedonia» ideiglenes kormányát.

A fölkelésnek tulajdonképeni főszéke a *Perrim*-hegység és a *Strumica* folyó völgyében volt, a bolgár határtól nem messze fekvő *Dshuma* községtől le egészen *Petric*-ig. A felkelők tábora a *Grádova* falú melletti fensíkon volt. Kisebb csatározás számos volt itt a felkelők és a török csapatok közt s mindkét részről számosan estek el és sebesültek meg.

A maczedón bizottság kiáltványt is bocsátott ki, a melyben jelezte az általános felkelést Maczedoniában, de ennek eredménye nem volt. Csak a fentebb említett területeken és Monasztir környékén mutatkoztak 300—400 főnyi felkelő csapatok.

A maczedón bizottság nem érte el célját, a

KOMÁRVÁROSI REGÖSÖK. (Zalamegye)

GARABONCZI REGÖSÖK. (Zalamegye)

felkelést a török csapatok lassanként elnyomják a nagy segítségükre szolgál a tél is. Ilyenkor elesendül odalenn minden, a felkelők lassanként visszatérnek falvaikba.

A Balkán másik fő nyugtalanító eleme az albán, mely túlnyomó részben mohamedán s így többnyire a törökökkel tart. Az albánok által a montenegrói és szerb határon rendezett kisebb csatározások és harcok napirenden vannak, a szerbeket támadják meg és rabolják ki. Nagy szerepet játszik itt a vérboszú is, melyet a szerbek *kravina*-nak, az albánok *dzsak*-nak neveznek. Náluk a vér vért követel. Bekés kiegyezés hiányában a gyilkolást gyilkolással torolják meg.

Egyik képnk albán harcosokat mutat be *Monasztírból*.

Az albánok vérszomjának éles ellentéte vendégszereték és különös előszereték a dal és zene iránt. Bekés időben eldalolgtatnak, elcsibukoznak a kávéházban feketekávé mellett, vagy a kávéház előtt, a mint két *scularii* képnk mutatja.

Scularii (a *Scutari*-tó mellett) az albánok mostani főhelye, ott összpontosul az ipar és kereskedelem, az európai diplomácia is képviselve van. Iskolák is vannak, a hol a modern műveltséget kezdik elsajátítani.

Ivánovics József.

A REGÖSÖK.

A Kisfaludy-Társaság nagybeszű Magyar Népköltési Gyűjteményéből, melynek három első kötetét Arany László és Gyulai Pál szerkesztették, kerek húsz évi megszakítás után most jelenik meg a IV—VI. kötet. Ebben a nagy időközben a magyar néprajzi tudomány terén lényeges változás állott be. 1889-ben létrejött a Magyar Néprajzi Társaság, a mely többé nem csak esztétikai szempontból, hanem a folklorika (népköltészet-búvárlatnak) megfigyelési módszereivel vizsgálja a néphagyományt. Ily módon kutatta népköltészetét a néphagyományait a Néprajzi Társaság főtájkára, dr. Sebestyén Gyula is, ki már régóta nagy kedveléssel buzgólkodott az ilyfajta gyűjtések terén. Most e hagyományok olyan csoportjával ismert meg bennünket, mely irodalmunknak legrégebb, részben még a pogány-korból származó emlékeit foglalja magában.

Négy évi gyűjtés eredménye a második kötetben közzétett 179 regös ének, hat dunántúli és egy erdélyi megye területéről s 621 lelkes kutató támogatta a gyűjtőt munkájában. Minderről pontosan beszámolnak az egyes énekeket követő jegyzetek, míg a regösök történetéről egy külön testes kötet számol be: melyreható s messzeágazó komoly tanulmányok érett gyümölcse, a mint ezt Vargha Gyula is hangoztatta, midőn a Kisfaludy-Társaságban e köteteket, mint főtájká bemutatja. Lássuk pár szóban, hogy miben áll e regös ének és a regösök érdekessége és jelentősége.

A dunántúli határvármegyékben s Udvarhely-megyében a *regösök* karácsonykor, tehát a más vidékiek bethlehemeseivel egyidejűleg jelentek meg. A házról-házra járó énekmondó csapat, mely az ének szerint idegen havas országból vetődött haza, magát Szent-István király ördögöknek tartott, üldözött szolgáinak mutatja be, aztán egy kifordított ködmenő, lánczot zörgető «bika» bömbölése közben elénekli a «csoda fiú szarvas» énekét. Ez a csodaállat felhőben jelenik meg s égő agancsain a napot hozva, egy tóba vagy pázsitos partú folyóba száll alá. A szarvasének után boldog újszendei áldások felsorolása következik, majd a fiataloknak párokká való összerendezésével s a szokásos almizsnakérésével fejezik be mondókáikat.

Erről az összefüggéstelennek s tulnyomó részben már értelmetlennek látszó népi alkotásról valóban meglepő adatokat derített ki Sebestyén. Széleskörű összehasonlító néprajzi vizsgálódásai alapján ugyanis megtudjuk, hogy a magyar regösök mondókája ama téli napfordulati *kolendák* közé tartozik, a melyeket a római naptár januári calendae-i alkalmával a IV—IX. századi zsinati határozatok, ünnepi predikációk és poenitentiális könyvek főként azért üldöztek, mivel a marha- és szarvasbőrbe bujtatott *ritulák* és *ceruulák* a keresztény ünnep rovására pogány izű tréfákat üttek. A népszokás, bármennyire üldöztek, minden európai népnél megmaradt. Csak naptári elhelyezése változott, mert utóbb a karácsonyi, januári, husvéti s általában a tavaszi évkedés az újévi népszokások alkalmazásában igen sok zavart idézett elő. A legépebb emlékek a lengyeleknél, ruteneknél, bolgároknál s az oláhoknál maradtak meg.

A regös énekek vallomása szerint a jelmez nálunk csak a legújabb időben ment ki a divatból, de helyette megmaradtak regös énekeinkben olyan szereprések is, a melyek ma páratlanul állanak a szláv, germán és román népek kolenda-irodalmában. Ezen emlékek alapján pontosan meg lehet állapítani, hogy a régi rómaiaknál divott januári calendae-k alakoskodói a pogány napimádási ritusból kerültek a római provinciákba. E ritust pedig a keleti légiók hozták nyugatra, hol a bika-öl, szarvas-vadászó új-évi ünnepek a Mithras-kultusz révén lettek általánosnak ismeretessé. E kultuszról pedig Sebestyén megállapítja, hogy a keleti, elő-ázsiai napimádó népek amaz ó-kori eredetű felfogását jelképezte, hogy Mithras, a legyőzhetetlen napisten a tavaszi napéjegyenlőség idején körútjában a Bikacsillagzatba lépett s fényével az áldozatokban is szereplő bikát megölte. Ugyanily jelkép volt a téli napforduló karácsony-újévi ceruulája is, a mely azért hordta agancsain a napot, mivel a napot jelképező Mithras ekkor a bak csillagképben az ó-kori népek halban végződő s vízben gázoló égi szarvasával találkozott.

Sebestyén Gyula azt is vitatja, hogy a keleti eredetű új-évi népszokást őseink a nyugati

végek szlovénjeitől avar közvetítés révén sajátították el.

A regösök e szerint a dunántúli végek énekmondói voltak és azok maradtak maig. Ezekből váltak ki azután azok a királyi regösök, a kik a Szent-István-kori üldözés óta a XIII. század végéig az udvar énekmondói és együttívói (combimator-ai) voltak.

A két becses kötethez Vargha Gyula, a Népköltési Gyűjtemény új szerkesztője irt előszót, s ebben megemlékezik arról is, hogy *Wlassics* Gyula kultuszminiszter a néphagyományok gyűjtését nagyban elősegíti érdeklődésével és támogatásával.

HÁZÉPÍTÉS AMERIKÁBAN.

Képzelnék egy hatalmas nagy vaskalitrát, mely négyszer oly magas, mint a budapesti ferenczvárosi templom tornyostól — s mely ezer meg ezer egymást keresztező vasrúdból áll. E kalitrában száz meg száz munkás sürgölődik s gözdaruk vannak benne folytonos működésben s húzzák fel a magasha a több ezer kilogramm súlyú vasgerendákat, egész csomó felhúzógéppel működik, száll fel, vagy ereszkedik alá szédületes módon s végül tetején, egészen fent a magasban, egy rész már téglákkal van kitöltve, ablakkal, üvegtáblákkal ellátva.

Az amerikai óriási házak, az ott úgynevezett «felhőkáparók» építése folyik itt, a mi tán a tengerentúl minden csodája közt legjobban megkapja az Európából érkezett utas figyelmét. A mint az ember New-York kikötőjébe érkezik, ezen óriási, a felhőkig felnyúló házak rendkívüli hatást tesznek rá s önkénytelenül a kérdések egész tömegét keltik fel agyában: Hogy készülnek ezen, a mieinknél annyira eltérő épületek? Hogy egyensúlyoznak a magasságban ily nagy tömegeket? Mennyi idő alatt készülnek el? Hogy használják azokat lakásokul?

Érdekesen ismerteti egy kiváló amerikai író az ilyen hatalmas «felhőkáparók» építését kezdetétől befejeztéig.

New-York ötödik avenuejében épen épül egy ilyen. A földalatti nagy munkálatokat elfedő nagy deszka padozatot roppant zür-zavar uralkodik. Óriási mennyiségű különféle nagyságú s hosszúságú vasgerenda hever ott egy csomó gránittömbel együtt; hatalmas gépek emelik ki az üregből a földet s maguktól fordítják ki az ott álló vagonokba, a melyeket azután műanyag nélkül egész sereg munkás tol tovább, mi alatt az ellenkező oldalról betonnal megtöltött kocsi jönnek s egy helyen megállva, kiürítik azok tartalmát, míg eltűnik a kiásott hatalmas üreg; e közben pedig menydörgésszerű zajjal működnek a gőzgépek s a szabályosan zuhogó óriási vaskalapácsok zajától visszhangzik az egész környék.

Megkérdézzük az egyik felügyelőtől, hogy hány emelete lesz ezen épületnek? Harmincz feleli.

POLONYI ILONKA SIREMLÉKE A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN. — Margó Ede szobornívő.

— Harmincz! — ismételnék magunkban bámulattal eltelve.

— És ily kis területen épül majd fel ez a hatalmas ház? — kérjük tovább, mert ezen legújabb «felhőkáparó» alapterülete nem nagyobb, mint 30 méter széles s 10 méter hosszú. Erre a kérdésre gúnyos mosolyra néz rád a kérdező, mintha azt mondaná: Úgy látszik, uraságod az ozeán másik partjáról jött?

New-Yorkban ki kell használni a területet, mert itt egy négyzetméter ára 8600 korona, tehát ha nem lehet szelvényben kiterjeszkedni, az amerikai a magasságban épít, egyik emeletet a másikra, a míg csak lehet. Hanem azután szilárdan is kell az alapot építeni, hogy egy ily hatalmas épület fentarthatson. Nézzük csak. Egy keskeny vaslépcsőn megyünk le körülbelül 15 méter mélységbe, melynek alapiját hatalmas gránit-tömbök képezik. Körülöttünk mindenütt roppant oszlopok emelkednek, olvas félek, mint a melyek például egy nagy góthikus templom ivezeteit tartják. Ezek azonban vasból vannak, 14 méter magasak s két méter vastagságúak, egy-egy 52 ezer kilogramm súlvú. Tízennyolcz ilyen oszlop viseli az egész épület súlyát. Szerkezetük teljesen biztos, azonban az építés előrelátó és számít rendkívüli esztekre is, pl. földrengésre. Tehát az alap négy sarkában négy hatalmas hidraulikus gép van elhelyezve, a melyekkel szükség esetén a súlydekeket helyre lehet billenteni.

Mint mondtuk, az oszlopok talapzata erős gránit-alapokon nyugszik s vaskapcsokkal van odaerősítve. De azonkívül ezen gránit tömbök még egy vastag beton-rétegen is fekszenek.

A falak még el sem készültek teljesen, de ez nem tesz semmit, már a belső berendezéshez is hozzá fogtak oly leleményességgel és szabályszerűséggel, mely bámulatra ragad. Nézzünk csak be az épület belsejébe. Egész sereg különféle munkás nyüzsgök ott bent. Mindenütt a leglázább tevékenységgel dolgoznak, a mi első pillanatra a legnagyobb zür-zavar benyomását teszi ránk. Azt hinnék ugyanis, hogy egyik ember úgy szólván a másiknak dolgozik s csak akadályozza egyik a másikat munkájában, pedig ellenkezőleg, mindegyik rendszeresen csak a maga teendőjét végzi.

Egyik helyen a vízvezeték munkások nyujtják, forrasztják, helyezik el a csöveket, melyek azután a vizet vezetik szét az egész épületben. Mindenütt két-két csövet raknak le, egyiken majd a hideg, másikon majd a meleg víz jó.

A munka rohamosan halad, az épület úgyszólván szemléletmást emelkedik. Fent mintegy 60 méter magasságban a munkások, kik alulról nézve csak hangyáknak látszanak, kötelek és csigák segítségével egy tíz méter hosszú vasgerendát kezdenek felhúzni, melyet azután odafent függőlegesen fognak elhelyezni. Pár perc, s már ott lebeg a hatalmas vasdarab az űrben. Itt nincsenek építő állványok, maga a víz egyszerűen az építő állvány is egyúttal s erre vannak erősítve a daruk és csigák, a munka előrehaladtával viszik azután ezen eszközöket emeletről emeletre mindig följebb. Így magyarázható meg azután, hogy ezen épületek oly rohamosan emelkednek, mert vázuk nagyon egyszerű vasszerkezet. A házat már úgyszólván agyárból teljesen készen szállítják, csak helyükre kell tenni az egyes darabokat. Minden darab vasat már a gyárban megszámozunk, kifűrnak, a szükséges helyeken meghajlítva.

Legelőször a függőleges gerendákat állítják fel mintegy 10 méter magasságig, azután összekötik ezeket vízszintes gerendákkal, majd ráhelyezik a padozatot s kész az első emelet és így tovább, a legutolsó padozat fölé megegyező függőleges gerendát állítanak, erre jön azután a tető s kész a «felhő karcoló». Egy hét alatt ily módon hat emelet készül el, vagyis naponként egy.

Íme mit nem lehet a vasszerkezettel csinálni; ma már úgyszólván gombamódra bújnak ki a földből a házak. Mint sejteni is lehet, egy «felhőkáparó»-nál óriási vastagságot kell felhasználni. A new-yorki Park Row Hotelhez, mely 25 emeletes és 117 méter magas, 13 millió kilogramm vas kellett, holott az Eiffel-torony csak hét millió kiló vasból áll; továbbá az összes kőműves munkához mintegy 960,000 téglát használtak fel. És végül, hogy mily gyorsasággal épülnek fel ezek a házióriások, elég ha azt mondjuk, hogy az említett Hotel építése alig került négy hónapba.

Hogy a vasszerkezettel való építés mellett milyen gyors eredményeket lehet elérni, mutatja még egy más körülmény is. Chicagóban ugyanis egy gyáros egy húszemeletes házat kezdett építtetni. A munkálatok már meglehetősen előrehaladtak, mikor észre vette, hogy az épület a vasuti állomástól nagyon távol esik. Már egészen elment kedve a vállalatától, de mégis tárgyalásokba bocsátkozott az építész, s mi lett ennek eredménye? Az, hogy a gyáros vett egy másik telket, mely jobb helyen és közelebb volt s egy szép napon az egész Hotel, mely úgyszólván már 3/4 részben kész volt, elszállt az új telekre. Kiásták tudniillik az egész alapot s az épület alá egy nagy vasszerkezetet toltak, majd belefogtak hatalmas gőzgépeket s az épülettel együtt elbúzták a régi helyről az újra, hol azután a munkálatok nyugodtan tovább folytak, mintha mi sem történt volna.

Keressük fel azonban újra az először említett épülő házat. Egy hónap telt el azóta, hogy utoljára láttuk. A vasszerkezet már kész, a tetőn épen az utolsó szegecskéket készítik. Kőművesek lepték el az egész épületet, függő építő állványok ott lebeg szédítő magasságban, kötelekkel odaerősítve a tetőről kinyúló gerendákhoz. Egészen amerikaiasan dolgoznak, t. i. a legmagasabb emeleten kezdik s úgy haladnak mindig lefelé. Czementet raknak le, arra jönnek a téglák, az ablakok helyét egyelőre vaskeretek pótolják. Ily egyszerű munkával haladhatnak azután olyan gyorsasággal előre, hogy pár hét alatt bizonyára készen is lesznek.

A lakó még el sem készült teljesen, de ez nem tesz semmit, már a belső berendezéshez is hozzá fogtak oly leleményességgel és szabályszerűséggel, mely bámulatra ragad.

Nézzünk csak be az épület belsejébe. Egész sereg különféle munkás nyüzsgök ott bent. Mindenütt a leglázább tevékenységgel dolgoznak, a mi első pillanatra a legnagyobb zür-zavar benyomását teszi ránk. Azt hinnék ugyanis, hogy egyik ember úgy szólván a másiknak dolgozik s csak akadályozza egyik a másikat munkájában, pedig ellenkezőleg, mindegyik rendszeresen csak a maga teendőjét végzi.

Egyik helyen a vízvezeték munkások nyujtják, forrasztják, helyezik el a csöveket, melyek azután a vizet vezetik szét az egész épületben. Mindenütt két-két csövet raknak le, egyiken majd a hideg, másikon majd a meleg víz jó.

BARTAY EDE SIREMLÉKE A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN.

A szükséges nyomás emelőgépek segítségével történik, azonkívül, ha a talajviszonyok megengedik, még egy artézi kút is fűrnak. Más munkáscsapat a gőzvezeték csöveit rakja le, mert az egész ház gőzzel lesz fűtve. Az épületben levő összes csővek hosszúsága mintegy 35,000 métert tesz ki.

Amott meg a villamos vezetékeket készítik. A földszinten hat dynamogép van, melyek egyenkint 80 lóerejűek. Ezek állítják majd elő a szükséges villamos áramot, melyely az épület világítva lesz, körülbelül 2700—3500 izzólámpával, nem számítva még egy csomó ivlámpát is. A sodronyok hosszúsága 40,000 kilométer, az ezeken jövő villamos áram hozza azután működésbe az összes csengőket, telefont, órákat, felhúzó gépet, stb.

Körülbelül 15—20 felhúzó gép is működik majd az egész épületben s mindegyik egy könnyű gombnyomással mozgásba hozható. Már készítik a vasvázakokat, melyekben ezen gépek mozogni fognak, sőt három vagy négy már készen is van teljesen, hogy a munkásokatszállíthassa.

De alkonyodni kezd; hirtelen minden világos lesz s vakító villamos fény szórja szét fehér sugarait. A munkások ismét teljes nappali fényben dolgoznak s lázas sietséggel ügyi tűnnek fel, mintha szellemek dolgoznának valami titokzatos művön.

Három hét múlva az épület már teljesen kész lakó befogadására is. A földszinten levő nagy csarnok s az emeletelen levő nagyobb csarnokok falai már ványolva vannak borítva, a mit nagy költséggel Görögország, Afrika és Olaszország partjairól hoztak a hajók, azonkívül mindenütt drága dísznövények láthatók.

A New-Yorki Waldorf-hotel tulajdonosa 1,200,000 korona értékű márványt hoztatott terméi díszítésére s szőnyegei egy millióba kerültek.

Minden lakó asztala mellett ott van a telefon is, hogy megkönnyítse az érintkezést ebben a nagy tömegben, a mely azonkívül a városi hálózatba is be van kapcsolva.

Ha valamelyik lakó levelet akar küldeni valahova, csak bedobja az ajtó előtti szekrénybe, honnan egy üvegcsővön át egy központi vezetékbe kerül, mely a földszinten van elhelyezve, innen azután továbbítják. Ha könyvet, lapokat, vasúti vagy színházjegyet akar valaki szerezní, ott van a szobája falán egy nagy korong, melynek közepére egy tű van erősítve, a korongon körül pedig fel vannak írva a legkülönfélébb dolgok nevei; csak be kell állítani a tűt arra a helyre, a mire épen szükségünk van, azután megnyomjuk a gombot s nem sokára egy szolga hozza be a kívánt tárgyat: lapot, könyvet, jegyet

ALBÁNOK EGY SKUTARI KÁVÉHÁZ ELŐTT.

vagy bármit. Ilyen módon rendelhetünk pl. kocsit, vagy hozhatunk orvost.

Végül azt kérdezzük, mennyibe kerülhet egy ilyen 30 emeletes ház teljes felépítése és berendezése? Kétségkívül mesés összegekbe. Pedig ezek a költségek aránylag nem is mennek oly sokra, mint hinnénk. A Park Row Hotel körülbelül 12 millió koronába került, holott ha ugyan-ezen épületet európai módon s kőből építették volna fel, — eltekintve sok úgyszólván legyőzhetetlen akadálytól — körülbelül 14-szer annyiba került volna. De 12 millió nem jön ott számításba, hol az ember arra gondol, hogy mennyi jövedelmet hajt egy ilyen épület. Kerek-számban 1500 lakó fér el egy ilyen házban s azonkívül van még benne egy «bar» (étkező), különféle boltok, egy bank, biztosító társaság, egy klub, valamelyik nagyobb lap kiadóhivatala, stb. Chicagóban egy ilyen házban van — lehet mondani — a világ legnagyobb színháza is (van benne 4000 ülő s 4000 állóhely) azonkívül egy óriási hangverseny-terem s még ezenfelül helyet talál benne vagy százféle iroda és egy meteorológia intézet.

De azt kérdezzük most már, hogy az ily gyorsasággal felépített épületek lesznek-e oly tartósak, mint a kőből épültek? Erre még felelni nem tudunk. Mert a legrégebb ily fajta ház is csak 1889-ből való, tehát még nem sokat volt kitéve az idő viszontagságainak, de hogy miként lesz a dolog 50 év vagy egy század múlva, azt majd csak a jövő mutatja meg.

Azonban a sok kényelem mellett sok alkalmatlanság is lehet egy ilyen házban. Esztetikai szempontból meg épen sok a kívánni való. Mi szép is van ezen az óriási 80—100 méter magas négyszögletű tömegben, a mely át meg át van lyukasztatva száz meg száz egyforma ablakkal, s egyformán befedve s berakva mindenütt cementtel és téglával? A vas nagyon alkalmas arra, hogy épület vázát szolgáljon, de egész házat már nem lehet belőle építeni, ki kell tehát tölteni a közöket más anyagokkal. Az építések, hogy mégis megtörjék a nagy és sima felületek egyhangúságát s a sok egyenes vonal egyformaságát, úgy akarnak segíteni a dolgot, hogy parkányzatokat és erkélyeket alkalmaznak, de azért az egész épület még is csak nélkülözi azt a csinoságot s kellemeséget, a mi a kőépületeknél megvan.

Dr. Bozóky Kálmán.

ELHALLGATOTT ÉRTEKES TITKOK.

Azon közmondás, hogy «hallgatni arany», nem válik be mindig, mert néhány sokat érő titok teljesen szegény emberek birtokában van, a kik ha nem hallgatnának, dúsgazdagok lehetnének.

ALBÁN TÖRZSFŐNÖKÖK EGY SKUTARI-KÁVÉHÁZBAN.

levonatok kijavítása után a nyomás rögtön megtörténvén, az egész szedést megint elosztották, mindazonáltal a szöveg főpontjait egyik-másik nyomdász elárulhatta volna.

Egy angol hadihajóban állítólag ötszázaléknál több titkos szerkezet van, melyek bármelyikét is tetemes pénzen el lehetne adni. Már pedig a hajó építésénél legalább háromszáz ember van alkalmazva, kik ama titkokat nagyon jól ismerik, de visszaélések e tekintetben még soha sem fordultak elő.

Egy Ohio államban (Amerika) levő kis falu postamestere oly titok birtokában van, melynek tudásáért sok ember nagy összegeket fizetne. Ugyanis Francks Gusztáv (ez a postamester neve) ügyes vegyész lévén, oly szert talált fel, melylyel használt levélbélyegekről a festéket el lehet távolítani. Francks találmányát az amerikai kormányának bemutatá, mely neki hallgatásáért 50 ezer dollárt akart fizetni. A derék férfi azonban azzal utasította vissza az ajánlatot, hogy becsületét pénzért nem árulja, abba azonban beleegyezett, hogy az ígért összeg egy részét szegény sorsú rokonainak adják.

EGYVELEG.

* **Edvárd király koronázásakor a főnemesek és ezek feleségei a westminsteri templomban használt székeiket a királytól ajándékba kapták s most ezen székeket családi ereklyé gyanánt őrzik. Egy egy ily szék 30 koronába került.**

* **A spanyol Escorial királyi palota összes terméinek és szobáinak megtekintése vagy négy napot venne igénybe, min csodálkozni nem is lehet, ha meggondoljuk, hogy azok hossza egymás mellé rakva, mintegy 120 angol mérföldnyi lenne.**

* **Az orosz birodalomban, mely 23 millió négy-szögkilométer kiterjedésű, mintegy 70 ezer népiskola van. Az ezekben működő tanítók közül 19 ezer száz rubel évi fizetést kap. Az évi 290 ezer emberből álló újonczintalék 57 százaléka írni és olvasni nem tud. Népes község pópája átlag 144, kisebb községek pópája pedig csak 72 rubel fizetést húz.**

* **Franciaország népessége 1800 óta csak 44 százalékkal növekedett, holott Európa többi részeiben a szaporodás ezen idő alatt 120 százalékra tehető.**

* **Robbanó szerek. Előzőt harmincz évvel a vegyészek mindössze csak huszonnégyféle robbanó szert ismertek, most ezek száma az ezret túlhaladta. Ezek közt ez idő szerint a legerősebb a pikrin, mely a puskapornál kétezerszer nagyobb erőt fejt ki.**

* **Alaskában a két rókát külön e célra berendezett majorokban tenyésztik. Egy-egy majorban 800—1000 róka tartanak. Miatán egy teljes évi két róka bőre 1200—1400 koronán alul nem igen kapható, az állattenyésztésnek ez a sajtósága igen jövedelmezőnek ígérkezik.**

* **Japánban elelőt harmincz évvel csak egy újság jelent meg, most pedig a napilapok száma már a kilencszázakat meghaladja.**

Bíró Lajos és Kamunzanga nevű szolgálja.

BÍRÓ LAJOS FELOLVASÁSA ÚJ-GUINEÁRÓL.

Hírneves tudós utazónk, Bíró Lajos, ki hetedfél évig bűvárkodott a még nagyobbára ismeretlen Új-Guineában, — előadásokat tart időnként a távoli szigeten szerzett rendkívül érdekes észleleteiről, tapasztalatairól. Előadási sorozatát már meg is kezdte a múlt hó 29-ikén, hatszáz főnyi közönség előtt, mely a Nemzeti Múzeum dísztermét szorongásig megtöltötte.

A tudós ezúttal mint előadó is kiválóan bizonyult s nyugodt, csengő hangján úgy beszélt a földelő nap szigetéről, földjének, lakóinak csudás viszonyairól, mintha valamely barátjának vasárnap délutáni kirándulását mesélte volna el.

Előadása bár nem volt híjján tudományos észleléseknek sem, mégis teljesen népszerű volt, olykor humorral is fűszerezve s közönségét nem egyszer megnevettette, így pl., mikor elbeszélte az élelmes cejloni vállalkozók által az európai származású vasárnapi puskások számára rendezett «tigris-vadászatokat», a mikor is a boldog európai a kikötött fenevadat lelőheti. Eme «vadászat» árába a zsákmányán immár hetykén helyet foglaló vadásznak lefényképezése is bele van tudva.

De lássuk 75, magakészítette vetített képpel meglevenített előadásának rövid vázlatát.

Előadása kezdetén elmondta, hogy azon föld

Új-guineai női típusok.

iránt, melyen ő a magyar tudomány érdekében életének hetedfél évét töltötte, még csak alig tizenöt éve mutatkozik valamelyes érdeklődés, minek az az oka, hogy partjai csak nagyon nehezen közelíthetők meg és mocsaras öserdőkkel vannak szegélyezve, belsejét pedig hatalmas hegylánczolatok borítják, a melyek a gyorsan meggazdagodni vágyó európaiat soha sem kecségtették. A régi hajósok a hatalmas szigetet Finis Terrae (a Föld vége) név alatt ismerték. Felfedezése csak lassan haladt előre, birtoklásáért a gyarmatosító államok egyike sem versenyzett, s mint mondá, pl. Anglia parlamentje, a mikor 1882-ben Forbes zoológus a sziget elfoglalását sürgette, ezt az indítványt egyszerűen elvetette s csak azután foglalta le a sziget déli vidékeit, mikor 1888-ban először a németek, majd példájukat követve a hollandok tették reá kezüket, előbbiek a sziget keleti, utóbbiak annak északi és nyugati vidékeire. Érdeket keltett az is, mikor elmondta, hogy a német foglalás olyképen történt, hogy a német kormány e célból egyik bizalmi emberét, Finsch Ottó hírneves ornithológust küldte, ki a szomszédos Ausztrália fővárosában a «Számua» nevű jachtot fölszerelte s ezzel Új-Guinea korallszirtes partjait megközelítvén a kikötési helyeken minden baj nélkül kitézte a német lobogót. Lám a tudósunk ott még a politikában is hasznát veszik.

Ez általánosságok után: Bíró Lajos a térkép

segélyvel végig kalauzolta hallgatóit az Új-Guineába vezető úton, mely őt Genuából, a Szezi-csatornán át Adenbe, majd Bombayba, Ceylonba s innen a Malakkai félsziget fővárosába, Szingapurba vitte. Idáig az út elég kényelmes. Ma különben egészen Új-Guineáig az, de nem volt az akkor, mikor 1895-ben Bíró Lajos arra felé indult, mert akkor Szingapurt és Új-Guineát egyetlen hajózárat kötötte össze s így Új-Guineába évenként csak hat-hét Európából induló hajó érkezett.

Úti élményeiből is mondott el egyet-mást, így a ruháinak a forró éghajlathoz alkalmazkodásáról, az útközben látott, előtte akkoriban még új emberfajtákról, a cejloni szingalézekről, a malakkai félszigetet és a Molukkákat lakó malájokról, kik mint kereskedők Új-Guineába és a polynéziai szigetekre is el-ellátogatnak. (Mint egyik képünk tanúsítja, a hazai, jellemző öltözetdarabon kívül európai blúzt és csipkés napernyőt is visel a maláj hölgy.) Majd folytatta mindenütt ott levő kínai atyafiakról és végül Új-Guineába megérkezve, az odaváló benszülött pápuák között munkások gyanánt élő Bismarck-szigetségi és polynéziai benszülöttekről. Erre vonatkozó képünkön a baloldali nők mindketten Bismarck-szigetségi, a harmadik számoai, ki nyakán nem azért bordja a keresztény, mintha ő keresztény volna, hanem mert a fia az, míg tulajdonképeni pápna csak egy van köztük, a jobboldali szélső alak.

Pápuák.

Benszülött gyarmat-katonaság.

KÉPEK ÚJ-GUINEÁBÓL. — Bíró Lajos fényképei után.

Itt következett azután Biró Lajos előadásának legérdekesebb része, mikor kifejtette, hogy kezdetleges, exotikus műveltségű nép tulajdonképpen nincs is, csak a mienktől eltűnt s ilyen a pápuáké is, kik a köztük lakó európai embert, legyen az a mi fogalmaink szerint bármely művelt is, akarva nem akarva nevetlennek kell hogy tartásák. Például: mikor odakünn esik az eső, az európai beül a bensülött házába: tanulmányozni. A házában nem ül csöndesen, a mint illik, hanem jobbra balra mindent megtaogat, a mi nevetlenség. Ott is marad napestig, a mi vendégszerető, illetendő gazdáját is arra kényszeríti, hogy mellette legyen, holott azalatt a szakadó meleg esőben elromlott a tároja (legfőbb eledele), melyet a vendég miatt nem takarított el. Végül pedig az európai zsebébe nyúl, kivessz egy gyaluvasat és néhány újjnyi hosszúságú dohánytekercset és integésével mutatja, hogy szeretné, ha ezért cserébe elvihetné a pápuának édes atyjától maradt legszentebb ereklyéjét, ennek a füstön ott barnuló koponyáját, avagy az ászá-ünnephez való bűvös fuvalait és szentnek tartott szerszámaikat.

Leírta Biró, mikép szokott a nyelvek kölcsönös nemtudása miatt, a vadakkal szóba bocsájtani — a mi a legtöbbszór elég könnyen megy, főképp azért, mert a «névcsere» elnevezés alatt ismert nemzetközi szokás Melanézianban (az Ausztrália körül fekvő szigetek közös neve) is divik és az az ember, a kivel Biró nevet cserélt, azutól is jó barátja maradt.

Azután bemutatta a pápuát, mint embert. Erköstanában a főerény a bőkezűség s a legnagyobb bűn a takarékoság. Megegy, hogy egy-egy munkás, három évi bérének néhány óra alatt szétosztja. De van is ám tekintélye. Nem így gondolkozott az ő szolgálója Kamunszanga. Ez látta, hogy az európaiak nagyon is ügyvelnek a maguk holmijára és példájukat követve, vagyonát a szimbangi misszionáriusoknál letette. Ettől fogva azonban közmegegyezés tárgya lett. Egymásután három leányt kért meg s ugyancsak három kosár volt a felelet. Bujában azután kereszténynek lett — kilenc misszionárius tizenhét évi fáradozásának egyetlen eredményeképp. Feleségét még sem kapott. Egyik képmunk Kamunszangát Biróval a szingapuri kirándulás alkalmából fölveve ábrázolja.

Előadása befejezésül képein, melyek közül e helyt összesen kilenczet közlünk, különösen a bensülötték ékszerét, ruházatát mutatta be.

A férfiak ruházata faháncsból készült övrre, néhány dísznaggyaras és kutyafogas nyakékre, teknős fülbevalóra, boglyas hajában fésűalakú hajborzolóra s néhány karperecre szorítkozik. Fegyverzete a négy méter hosszú dárda és bal karján a lapos, légyökerekből

kövel faragott, nyolcz-kilencz kiló súlyú hatalmas paizs. A nők ruházata mindössze festetlen vagy festett rost-köténykéből áll. Az egész kicsiny gyermekek meztelenül járnak.

Egyik képünkön egy anya látható gyermekével. Néhány héttel reá, hogy Biró é fényképet felvette, a kicsike hirtelen meghalt. Biró ekkor attól tartott, hogy a babonás asszony esetleg őt okozza. De nem úgy történt — sőt ellenkező-

Pápu nő gyermekével.

Fiatal pápu harcos.

Malaj hölgy.

leg. Népeinek rendes gondolkodási módját egy évezreddel megelőzve, a szomorkodó anya Biróhoz küldött, hogy meghalt gyermekéről neki is készítsen egy fényképet. Meg is kapta.

Végül egy képen előtűnik áll az új-guineai katonaság is, a Német birodalom legelőbb katonasága. Egyenruhájuk ennyiből áll: németgyalogsági sapka, a fekete-fehér-vörös birodalmi rozettával, egy öv és egy kötély. E hadseregnek két német őrmester a parancsnoka.

E hó 8-ikán második felolvasást is tart Biró Lajos az új-guineai szokásairól, ugyancsak a Múzeum dísztermében, azután a Természet-tudományi-, Földrajzi- és Néprajzi-társaságokban fogja előadásait folytatni. De valószínűleg elmegy majd a vidéki nagyobb városokba is, s a mint hallottam, már oly előadást is meg kellett ígérnie, a melyre majd csak két év múlva jut ideje.

Dr. Semayer Vilibáld.

PAÁL LÁSZLÓ.

1846—1879.

Volt nekünk egy tragikus sorsú festőművészünk, a ki 23 évvel ezelőtt akkor halt meg, a mikor a várva-várt, nehéz munkával kimerült siker megérintette. Meghalt a charentoni örültek házában.

Paál László a hunyadmegyei Zámon született 1846-ban. Atyja, Paál József székelty származású nemes ember volt s előbb Odvason, később Berzován postamester. E vadregényes vidéken élte gyermek- és ifjúkorát Paál László. 1855-ig a szülei házában, később Aradon a minoriták hazafias szellemű gimnáziumában végezte iskoláit 1864-ben, a mikor érettségi vizsgát tett. Már ez idő alatt ébredezett művészi ambíciója. Előbb Nagy Péter városi rajztanár, majd a Nagyváradról oda került Böhm Pál vezetése alatt festeggett. A természet szeretete ekkor ébredt fel lelkében, melyhez szenvedélyes rajzolásai kedv társult. Talán táplálta ezt az érzést az is, hogy ekkor ismerkedett meg az ez idő tájban Aradon tartózkodó Munkácsy Mihállyal, a kivel sűrű tartó barátságot kötött. Apja határozott ellenzése daczára Bécsben, hová jogot tanúli ment, beiratkozott a képzőművészeti akadémiába is. Az öreg Zimmermann Albert mesteriskolájába került. A nyarat Ramzauban, egy bajor faluban, gyönyörű erdőshegyes vidéken töltötte, komoly festői tanulmányoknál élve. Apja vagyonai fényszonyai ez időben roszabbodni kezdettek s a fiatal művész állami ösztöndíjakkal tartotta fenn magát.

Munkácsy Mihály, midőn 1870-ben világra

Pápu házaspár.

szóló nagy párisi sikerét aratta, meghívta magához Düsseldorfb. Paál szegényes viszonyai miatt nem mehetett. Csak mikor újra ösztöndíjat kapott, ment barátjához, előbb Hollandiába, hogy aztán Düsseldorfban telepedjék meg. Hollandiában művészi felfogása nagy változáson megy át; a Zimmermann-iskola szigorú kontur rajzából, aprólékoskodó komponálásból kimenekülve, nagy színharmoniaira törekszik. Düsseldorfban finom modorával, előkelő megjelenésével csakhamar az ottani társaság kedveltségét nyerte. De művészi modorát eleinte nem igen méltányolják, mert Düsseldorfban ez időben egy oly tájfestő iskola virágzott, mely a kor lármás szellemének megfelelően tárgyban a természet ünnepélyes, dobzó, hangos jeleneteit, színben a ríki, tüzijáték-szerű színhatásokat kereste. Paál mindennek ellentéte volt. Őt a természet egyszerű, bár erőteljesebb megnyilatkozásai vonzották s az intim részletek. E korszakból való berzovai falu részlete, nagy, egyszerű és mély tónus hatásával; a víz partjára kinyúló egy pár jegenyefája, melyekre rászállott már a homály, végig futván, nagy csizkakos vonalain és eljutott a víz tükre, melyre ezüst lepelként nyújtózkodik el.

Munkácsy Mihály 1872 januárjában Párisba költözik. De nem tud el lenni Paál László nélkül; hívja, csalogatja és Paál László még ez év májusában oda is utazik s ott is marad haláláig. Még Düsseldorfban megismerkedett egy angol műbaráttal, a ki őt sokáig támogatta, mert, mint minden tájképfestő, ez időben nehezen érvényesíthetett. Az ötvenes és hatvanas évek nagy tájképfestő mestereit is csak akkor kezdték méltányolni, mellettük nem érvényesíthetett az idegen. Paálnak nagyon sokat kellett küzdenie. Atyja vagyoni viszonyai rosza fordultak és ő nem tudott rajta segíteni. Elre elborult. A régi vidám bohémól keservesen panaszkodó, elégedetlen ember lett. 1877 nyarán szerencsétlenség is éri: a tűz martaléka tüttötte fejét és gúszóbe, agybántalmat kapott s 1878 tavaszán már szanatóriumba kellett szállítani. Ott érte utol a következő évben a megváltó halál.

Művei szétszórták a legkülönbözőbb gyűjteményekbe, honnét csak nagy fáradsággal sikerült egy részüket összegyűjteni. Mielőtt kiállításuk megnyitva volna, 12 műve a tűz martaléka lett, köztük egyik fő műve is, egy hatalmas vászon, mely Paál eredeti színfelfogását, költői érzését, biztos technikáját fényszonyai igazolta volna. De megmaradt művei is beszédes bizonyosságai nagy tehetségének.

Dr. Lázár Béla.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Beöthy Ákos országgyűlési képviselő «A magyar államiság fejlődése, küzdelmei» című nagyobb-szabású politikai tanulmányának második része a napokban jelent meg. Annak idején az első rész nagy feltűnést keltett a politikai és a tudományos világban s a közéleti szerepléséről ismert nevű szerzőt a Magyar Tud. Akadémia levelezőtagjává választotta érte. A mostani második rész már tárgyánál fogva is kiváló érdekességű: az új Magyarország alakulását fejtegeti benne a szerző, a XIX. század elejének politikai mozgalmaitól kezdve az 1848-iki törvények szentesítéséig. A közel négy száz lapnyi kötet két könyvre oszlik. Az első könyvben a szerző egy bevezető fejezet után a XIX. század elejének osztrák politikai rendszerét fejtegeti, Metternich egyéniségének és politikájának jellemzésével, Ferencz császár egyéni jellemvonásainak és rendszerének rajzával. Azután V. Ferdinánd király uralkodását s nemzetünk akkori közállapotait tárgyalja. A második könyv gróf Széchenyi István jellemzésével kezdődik s ezután részletesen tárgyalja az 1825-iki országgyűlést, a mely a nagyobb arányú és céltudatos nemzeti tevékenység kezdete volt, mely után azonban visszafelé forduló folyamat állott be, de az 1830-iki országgyűlés befejezése után újabb s most már állandó lendület nyert a közélet. Itt keres alkalmat a szerző, hogy részletesen méltassa azon kor kiváló alakjait: Kölcseyt, mint politikust, Wesselényit; majd az 1832-iki országgyűlés jelentőségéről szól, azokról a főbb kérdésekről, melyek azt foglalkoztatták, a kormányban

PAÁL LÁSZLÓ ARCZÉKPE. — MUNKÁCSY MIHÁLY FESTMÉNYE.

csakhamar lábrakapott reakzióról és ennek következményeiről. A két utolsó fejezet anyagát az 1839-iki országgyűlés tárgyalásai és Deák Ferencz politikai működésének rajza adják. Az egész nagy tanulmányt a történetírói kritika szempontjainak eredetisége jellemzi és stíljében is érdekesen tükröződik vissza a szerző erőteljes egyénisége. A kötet az «Athenaeum» kiadásában jelent meg, szép kiállításban. Ára 7 korona.

Az iparművészeti könyve. A Magyar Iparművészeti Társulat megbízásából szerkeszti Ráth György. Hézagpótló lesz ama nagy munka, melynek I. kötete a fenti cím alatt most került ki a sajtó alól. Nemcsak a magyar iparművészet érdekes felfedezéseinek biznysága ez a mű, hanem nélkülözhetetlen kézikönyv is azok számára, a kik hivatás szerűen foglalkoznak az iparművészettel, vagy a kik közelebbről meg akarják ismerni a művészi tevékenység eme nevezetes ágát. A könyv, melyet Ráth György, az Iparművészeti Társulat érdemes, buzgó elnöke szerkeszt, egymástól független tanulmányok sorozatából fog állani, de összességükben feltárják az iparművészeti tevékenység egész körét, különös gondot fordítván a hazai dolgokra. Hogy mennyi mindent fog nyújtani ez a munka, legjobban megvilágítja tartalmának ismertetése.

Az I. kötet tartalma ez: «A művészi stílusok fejlődése», Gróf Istvántól, az iparművészeti iskola tanáráról. «Az iparosostály fejlődése Magyarországon», Marozali Henrikől. «Az érem», Ráth Györgytől. «A pecsétek», Áldásy Antaltól. «A mozaik», Lyka Károlytól. «A sokszorosító művészet», Eber Lászlótól, a Nemzeti Múzeum régiségtárának s.-örétől és Czako Elemértől, az Iparművészeti Múzeum könyvtárnokától.

A következő részben ezek lesznek: II. kötet: «A miniatura», Varju Elemértől. «A glyptika», Ráth Istvántól. «Az agyagművészet», Wartha Vinczétől. «Az üveg», Wartha Vinczétől. «Az üvegfestés», Lyka Károlytól. «A bútor», Gaul Károlytól. «A fafaragás», Divald Kornéltól. «A ontfaragás», Diner-Dénes Józseftől. «A lakk», Divald Kornéltól.

III. kötet: «A fémek az iparművészetben», Edvi Illés Aladártól. «A vas», Edvi Illés Aladártól. «A bronz», Eber Lászlótól. «Az ötvösség és zománccs», Mihalik Józseftől. «A fegyverek», Nagy Gézátl. «A szövőipar», Radisich Jenőtől. «A könyv-géztől», Dézsi Lajostól. «A sokszorosítás modern eljárásai», Szöllösy Mihálytól. «A modern iparművészet», Meller Simontól.

A már megjelent 532 oldalra terjedő I. kötetben 287 szöveggel van, közte több heliogravure, szines nyomatok, rézkarcok, egyszerű és szines fametszetek. Egy kötet ára díszes kötésben 16 korona. Kapható az Athenaeumnál és minden könyvkereskedésben. A II. és III. kötetek a jövő év folyamán fognak megjelenni.

Szláv áramlatok és hazánk. Irta gróf Esterházy János, a főrendiház tagja. A fenti cím alatt most megjelent 126 oldalas füzet egyik fejezete ama tanulmányoknak, melyeket a szerző «Nemzetiségi Tanulmányok» cím alatt időnként közzé tenni

szándékozik. Mostani füzetében a pánszláv törekvésekkel foglalkozik. A pánszlávok irodalmi ismeretén, ennek alapján kifejti, hogy minden áll a pánszláv eszme fejlődése, jelenlegi állapota és a jövőre vonatkozó törekvése. Majd bő adatok közlésével hívja fel a figyelmet azon aknamunkára, mely a felső megyékben egyre nagyobb erővel folyik. Végre megjelöli azon eszközöket, a melyekkel a pánszláv fészkelődéseknek útját lehetne állítani. Az erős magyar érzéssel és tárgyismerettel megírt füzet két koronáért minden könyvkereskedésben kapható.

Hangulatok címen «Az Athenaeum Olvasótárában» egy kötet elbeszélés jelent meg dr. Lázár Bélától. Tizennégy rövid elbeszélés van a kötetben s mindenikben mélyebb hangulatok öbrésztése az író célja. A vidéki életet, a kisvárosias előtétleteket festi leginkább, tragikus vagy humoros oldaláról. A piros kötésű könyv ára 1 korona.

Kereskedelmi nyelvünk magyarságának címével jelentek meg Nény Lászlónak, a budapesti kereskedelmi akadémia nemrég elhunyt igazgatójának hátrahagyott iratai, a melyeket dr. Schack Béla, a kereskedelmi iskolák kir. főigazgatója szedte egy kötetbe. A könyv a «Magyar Kereskedők Könyvtára»-nak kettős füzeté. Nény, a ki jeles széptan író volt, magyaros nyelvérzékkel bírta meg a magyar kereskedői nyelv idegenesítését s nyelv szolgáltatást tett vele a magyar kereskedelmi nyelv tisztítására és magyarságára. Kívánatos volna, ha minél többen olvasnák kereskedőink közül. Schack Béla bő tárgymutatóval is ellátta a munkát, megkönnyítvén így a gyakorlati használhatóságot.

Munkácsy-terem a szépművészeti muzeumban. Az országos képtár anyai Munkácsy-képet és vázlatot szerzett be, hogy a képtár mostani helyiségében megfelelőleg kiállítsa azokat nem lehet. Az anyagot az új szépművészeti muzeumban fogják elhelyezni, még pedig külön Munkácsy-teremben. A Nemzeti Múzeum képtárában levő Munkácsy-képekkel és a művész legnagyobb festményével, a «Honfoglalás»-sal, elég gazdag lesz a Munkácsy-terem.

A Múcsarnok téli kiállítása. A képzőművészeti társulat téli kiállítása iránt szokatlanul nagy az érdeklődés a művészet körében. A beküldés határidejének leteltéig összesen 1247 mű érkezett be a múcsarnokba. A társulat fölvetélt bírált bizottsága kétnapi munka után összesen 564 művet utasított vissza, úgy hogy a tárlat anyaga közel 700 műből fog állani. A tárlat rendezése már javában folyik. A megnyitás november 15-én lesz.

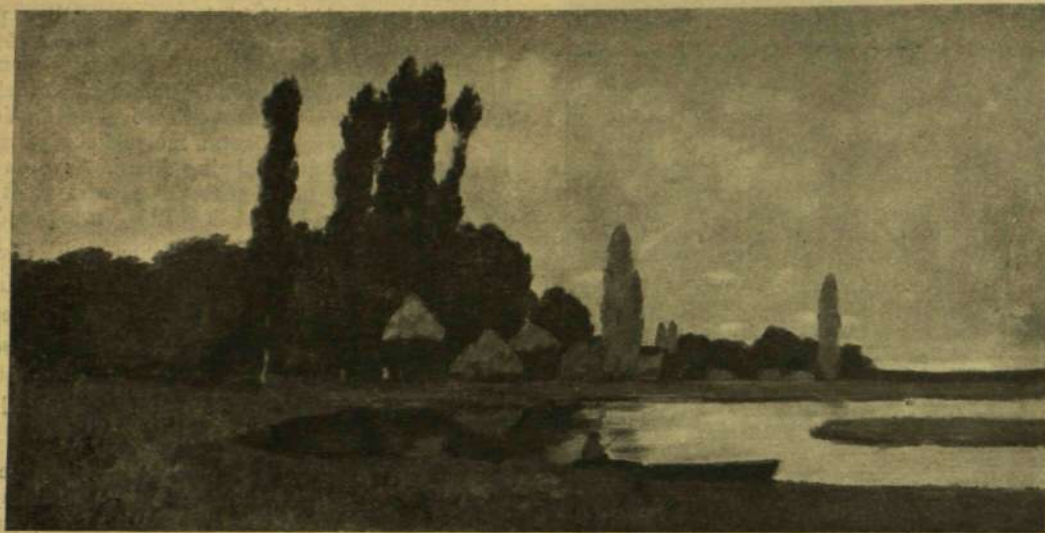
Blaha Lujza búcsúja a Népszínházról. A kitűnő művész, a múlt hóbán legkedveltebb szerepeiben búcsúzott el a Népszínházról, melynek legfőbb búcsúkegye volt. Művészetének teljes erejében nem vonul nyugalomba, hanem a Nemzeti Színházhoz megy át, hová a művésznőt örökös tagul szerződtették. Sűrűn vendége lesz azonban jövőre is a Népszínháznak.

Blaha Lujza október 31-ikén a «Sárga csikó» népszínmű Erzi szerepében búcsúzott a népszínházról. A mint megjelent, zúgó taps és éljenzés köszöntötte. A közönség felállott s kendőt lobogtatott. Az egész előadást minden jelenetnél megakasztotta a meleg és zajos tüntetés. A színpalak, közt is ünnepelték. A népszínházi bizottság nevében Ruszt József intézett hozzá beszédet. Porzolt Kálmán igazgató úgy köszöntötte, mint a Nemzeti Színház örökös tagját és a Népszínház örökös vendégét. Majd Szirmai Imre adta át a színház személyzetének ezüstkoszorúját, Blaháné könyves szekkel válaszolt. «Nem örökre búcsúzom». — A Nemzeti Színházban Blaha Lujza e hó 10-ikén lép fel «A sztrájk» népszínműben, Szigligeti és Balázs Sándor régi jó művében.

Magyar Színház. «Balkézrt» a címe a Magyar Színház legújabb francia bohózatának. Szerzője Vober Pierre, mostanában folkapott fiatal író, ki a francia bohózat-írók nyomdokain tállózik. Bizonyos, hogy nem ismeri a magyar közmondást: «elég egy süteből egy lepény», de tagádatlan, hogy a maradékot elég jól föl bírja melegtetni. A bohózatot Heltai Jenő fordította le. Tartalma a következő: A nőtlen idejéből a házasságba átmenő kellemetlenségeikért szenved és válik nevetéssé három felvonáson keresztül Lavaréde. Szakítania kell egy Hortense nevű hölgygel, a kinek házassága előtt udvarolt, s a ki a házasságot csak úgy engedte meg udvarlójának, ha azután is udvarlója marad. Lavaréde azonban nagyon megszereti a feleségét és a multtal végképen szakítani akar. Hortense fenyegeti, hogy majd a hozzá írt levelekkel áll elő. Lavaréde ezeket a leveleket szeretné visszaszerezni s ezért meglátogatja. A feleség értesül erről, el akar válni a férjétől, annak szerelmes leveleit a kandallóba dobja, de a mint együtt olvassák a mézes-

Ceyloni szingaléz család.

VIZPARTJA. (A Nemzeti Szalonban pusztított tűrben elégett.)

héték alatt irt naplójegyzeteiket, az asszony könyveinek kezd s kibékülnek.

Goldmark új dalműve. A magyar születésű bécsi zeneköltőnek, Goldmark Károlynak *Berlichingeni Götze* című új dalművét e hónap végén mutatják be a magyar királyi Operaházban. A szerző a bécsi operaszínházban akarta először színpadra hozni ezt a művét is, de az ottani intendánsal bekövetkezett surlódása miatt visszavette és így a magyar operában került nyilvánosság elé magyar szöveggel. Az agg zeneköltő személyesen vezeti dalműve utolsó próbáit.

Eredménytelen színmű-pályázat. Szeged város 2000 korona pályadíjat tűzött ki magyar tárgyú színműre. A beadott 91 pályaműből bíráló-bizottság egyet sem tartott érdemesnek a jutalomra.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tud. Akadémia november 3-iki ülésén Heinrich Gusztáv elnököl, s nyelvtudományi értekezéseken volt sor.

Hegedűs István felolvasta: *«A görög bölcsészet, főképp a mű-alak szempontjából»* című tanulmányát. Utána Kunos Ignác levelezőtag ismertette a nálunk huzamosan időző japán tudós, Kurakichi Shiratori dr. tanulmányait, a melyekben a magyar történetet s a magyar-japán vonatkozásokat kutatja. Shiratori a magyar nyelv s a magyar történet tanulmányáért jött hozzánk s nyelvünket itt léte alatt jól megtanulta. Kutatásai szerint a kínai ősforrásokban emlegetett *hjung-mu* nép nem lehet egyéb a hunoknál. Shiratori a nyelvünkben is ismert és használt *kán* és *kagan* szavak eredetét is magyarázza. A kínai források derítenek világot, hogy ezen szavak kapcsolatban vannak a régi Korea ma már elenyészett országainak fejedelmi czímzeivel. A *kán* szó ó-koreai nyelven urat és fejedelmet jelentett; a *kagan* szó első tagja nagyot jelent, a szó jelentése tehát nagyról és nagyfejedelemtől. Koreával részint kínai, részint különféle török törzsek voltak határosak, köztük a hunok is. A felvilágosított nagy érdeklődéssel hallgatták. Shiratori maga is jelen volt s a tanulmányért Heinrich Gusztáv köszönetet mondott neki, az akadémikusok pedig megajánlották.

A magyar történelmi társulat november 6-iki ülésén, melyen Thaly Kálmán foglalta el az elnöki székét, Övály Lipót érdekes dolgokat mondott el az 1866-iki háborúról és a magyar menekültekről. Chiala Luigi olasz történetíró munkáját ismertette Övály s ezzel kapcsolatban adta elő saját tapasztalatait és értesüléseit. Az 1859-iki olasz-osztrák háború után nem sokára új háborúra készült Szardínia Ausztria ellen s a magyar menekültekkel megállapodás történt Magyarország föllázítására. Közbe jött azonban Cavour halála s a mint La Marmora tábornok lépett az olasz kormány élére, ez azt tanácsolta Viktor Emánuel királynak, hogy a magyar legiót oszlassa föl. Aonban az olasz kormány ezennél is figyelemmel kísérte a magyarországi állapotokat, a velencei forradalmi titkos bizottság pedig megbízottakat küldött a magyar politikusokhoz. Ezek azt jelentették, hogy Magyarország ki akar békülni Ausztriával, Deák Ferenc pedig reményét is kifejezte, hogy a kibékülés meglesz. Mikor az olasz kormány a porosz kormánnyal kötött szöveteséget, a magyar menekültek és Klapka vezetésével szervezendő magyar legiót a porosz kormány is számításba vette, habár Vilmos király kezdetben ellenzte. A szükséges öt millió franknyi kiadást az olasz és porosz kormány megosztotta maga közt. A magyar legiót olasz földön szervezték. A háború előtt Bismarck Berlinbe kérte Turr tábornokot s tárgyalni kezdett vele és Klapkával. Firenzében a

magyar beavatkozást ezután maga Viktor Emánuel király s Ricasoli báró vették a kezükbe, de a custozai vereség miatt abbamaradt minden. A sokat vádolt La Marmora balszerencsését, a mely kormányzása idején szakadatlanul üldözte, annak tulajdonította, hogy őt megsejtta mindenki; csalódott Poroszországban, a mely a nikolsburgi béke megkötése után cserbe hagyta; csalódott Napoleonban és csalódott a magyarokban, a kik oly sok millió frank fejében egyetlen puskalövést sem tettek Itáliáért.

A Matematikai és Fizikai Társulat november 6-án ülést tartott, báró Eötvös Loránd elnöklete alatt, a mely alkalommal Boggyó Samu a halandósági valószínűség kiegyenlítéséről értekezett, Fröhlich Izidor pedig a polarozott fényről. Végül Eötvös Loránd báró kihirdette a matematikai tanuló-verseny eredményét, a mely szerint az első díjat (100 korona aranyban) Kömög Dénes budapesti gyakorló főgimnáziumi tanuló nyerte, a második díjat pedig (50 korona aranyban) Semődics Hildegard kaposvári főgimnáziumi tanuló. Budapestről 49 tanuló jelentkezett s 28 dolgozatot adtak be. A díjakat báró Eötvös buzdító beszéd kíséretében adta át a nyerteseknek.

MI UJSÁG?

Halottak ünnepe. A fővárosi temetőinek szomorú kivilága, hogy ezekben nyugszanok leg többben a nemzet nagyjai és jelesei közül. A halottak ünnepének családi bánata közt itt a nemzeti kegyelet is ünnepel. A budapesti temetők voltak most is a halottak napjának legünnepélyesebb helyei. A halott szombaton és vasárnap ide vonultak ki a különböző testületek, társulatok zászlókkal s a közönség is tömegesen kereste föl az ismert sírokat, a hol a nagyok emléke lelkesít. Különösen a kerepesi-uti temetőben óráról-óra megújult a kegyelet megható nyilvánulása. Síremlékeket avattak föl, melyekben a művészet szólal meg a halottak csendjében.

FÜZES. (A Nemzeti Szalonban pusztított tűrben megsejtült.)

PAÁL LÁSZLÓ FESTMÉNYEI.

A Deák-mauzoleum nyitva volt, látni lehetett a márvány szarkofágot. A Batthyány-mauzoleum parkányain este a mécses sorai gyúltak ki. Kossuth sírját a koszorúk virágos özőne borította, ezek közt a két Kossuth-fü koszorúja. A jelesek sírjánál mindenütt emlékbeszédeket tartottak. — A budai oldalnak is megvannak a maga felejthetetlen halottjai. Virág, koszorú lepte el a Budavár ostrománál elesettek sírhalmát. A Mátyás-templomban gyászmisét mondtak az ott eltemetett III. Béla és felesége, antiochiai Anna lelkiüdvéért. A királyi palota nádor-kriptáját is kinyitották. Az 1895-ben elhunyt László főherceg szarkofágját most is virágok lepte el.

A belga királyné ajándéka Budapestnek. *Mária Henrietta* belga királyné végrendeletében két képet hagyott Budapest fővárosnak. Adhemar Morren, a belga király jegyzője a következő levél kíséretében küldte meg a képeket: *«Polgármester úr! Goffinet báró és Grunne gróf uraknak, mint a belga királyné végrendelete végrehajtóinak utasítására van szerencsém értesíteni, hogy Ő Felsőge végrendelete a következő intézkedést tartalmazza: «Szeretett szülővárosomnak, Budapestnek adom és hagyományom a) nagyrabcsült atyámnak, József főherceg nádornak arcképét, b) hön szeretett anyámnak, Dorotya főhercegnőnek arcképét.»* A két arcképet a fővárosi múzeumban helyezik el.

Szobrok. *Salamon* Ferencnek, a kitünő történelmírónak a történelmi társulat elkészítette bronz mellszobrát s e hó 9-ikén leplezik le az akadémia palotája előtti parkban. A szobor Jankovich Gyula szobrászunk műve. A történelmi társulat november 9-ikén délelőtt fél tízenegy órakor az akadémia első emeleti termében gyűl össze s onnan vonulnak a szoborhoz, hol Ballagi Aladár mondja az ünnepi beszédet. — *Tokajban* a város közgyűlése elhatározta, hogy szobrot állít II. Rákóczi Ferencnek. A jövő évben ugyanis kétszázadik évfordulója van, hogy II. Rákóczi Ferenc, a tokaji vár ura, kibontotta a magyar szabadság zászlaját. Ezen az évfordulón óhajják leleplezni a szobrot.

Fadrusz János a kolozsvári egyetem doctora. A kolozsvári egyetem bölcsészeti kara, tiszteleti doctorrá választotta meg *Fadrusz* János szobrászművészt a szobrászat terén szerzett érdemei elismeréséül. Magyarországon ez az első eset, hogy a szépművészet ápolásáért és fejlesztéséért valakit doctorrá választottak.

Király Pál emléke. *Király* Pálnak, a minap elhunyt tudós tanárnak és írónak, lapunk hosszú ideig volt belső dolgozótársának emlékét méltó módon akarja megörökíteni a budai Pedagógium, melynek a meghaldoltáért harminczöt évig tanára volt. A tanártestület elhatározta, hogy az intézet díszterme számára megfesteti *Király Pál* arcképét a temetőben pedig művészi emléket állít sírja fölé. A kegyeletes czéla gyűjtést indított az emlékb-

A NEMZETI SZALON TERMEI A NOVEMBER 3-IKI TÜZ UTÁN.

zottság, melynek dr. Kiss Áron igazgató az elnöke. Az adományok a budai Pedagógium igazgatóságához küldendők.

Az egyetemi tandíj. A budapesti egyetemen néhány nappal ezelőtt intézték el az egyetemi tanulók folyamodását, melyben a tandíj elengedését kérték. Elutasítottak 560 egyetemi hallgatót, a mi azt jelenti, hogy tandíjfizetés nélkül nem folytathatják tanulmányaikat. A tandíj pedig nagy s évről-évre emelkedik, most már közel jár a kétszáz koronához. Az elutasított ifjak dr. Kéty Károly egyetemi rektorhoz fordultak, hogy a közoktatásügyi miniszterhez terjesztett fölébebeszűket pártolják. A rektor azt válaszolta, hogy az egyetemi tanács a tandíjmentesség elengedésében csak a legjobbak között választhatott, mert a tandíjmentesek száma igen kis százalékban van megállapítva. Néhány nap mulva tudatni fogja az ifjúsággal, hogy a miniszter a beérkezett fölébebeszűk közül hánynak biztosít kedvező elintéztést és csak akkor fog határozni, vajjon megengedi-e a tervezett diákgyűlés megtartását, a melyen az ifjúság a tandíj elengedésének kérdésével akar foglalkozni.

Tűzvész a Nemzeti Szalonban. November 3-ikán este nagy pusztulást okozott egy véletlen tűzvész a Nemzeti Szalonban, elhamvasztván több értékes festményt. A Szalon igazgatósága e hó 9-ikén készült megnyitni az új kiállítást a fiatal korban, tehetőséget biztató fejlődése közben elhunyt *Paál* László műveiből. *Paál* festményei külföldön vannak, a Nemzeti Múzeum képtárában csak két eredeti tájkép emlekezett a korai elmúlásából származott vesztésre. Dr. *Lázár* Béla szerezte össze képeiből a gyűjteményt a Nemzeti Szalon számára, legtöbbnyire külföldről. A kiállítás még nem volt rendezve, mire november 3-ikán a tűz kitört. Még csak néhány kép függött a falakon, a többi lefordítva volt elhelyezve. Egynehány régi kép is ott volt még a korábbi kiállításokból. A szerencsétlenség úgy keletkezett, hogy a termék díszítésénél egy kárpitos munkás vigyázatlanságból gyertyával közeledett a lenge szövetekből készült draperiákhoz. A szövet meggyúlt és gyorsan terjedt tovább. A tüzet a tűzoltók csakhamar eloltták, sok égni való nem is volt, hanem a kár igen érzékeny és mert műtárgyak pusztultak el, pótolhatatlan. A vigyázatlan munkást letartóztatták.

A képek 180 ezer koronára, a Szalon berendezési tárgyai 10 ezer koronára voltak biztosítva. A *Paál*-kiállításra beérkezett 43 festmény közül teljesen elégett négy, megsérült nyolc. Elégett továbbá teljesebben egy Lotz-féle női arckép, mely Ujlakiné Majesen egy Lotz-féle női arckép, mely Ujlakiné Majesen darász Aline úrnőt ábrázolta s az ő tulajdona is volt. Az elégett *Paál*-képek közül két darab *Forbes* volt. A képek 180 ezer koronára, a Szalon berendezési tárgyai 10 ezer koronára voltak biztosítva. A *Paál*-kiállításra beérkezett 43 festmény közül teljesen elégett négy, megsérült nyolc. Elégett továbbá teljesebben egy Lotz-féle női arckép, mely Ujlakiné Majesen darász Aline úrnőt ábrázolta s az ő tulajdona is volt. Az elégett *Paál*-képek közül két darab *Forbes* volt. A képek 180 ezer koronára, a Szalon berendezési tárgyai 10 ezer koronára voltak biztosítva. A *Paál*-kiállításra beérkezett 43 festmény közül teljesen elégett négy, megsérült nyolc. Elégett továbbá teljesebben egy Lotz-féle női arckép, mely Ujlakiné Majesen darász Aline úrnőt ábrázolta s az ő tulajdona is volt. Az elégett *Paál*-képek közül két darab *Forbes* volt.

Elhunytak még a közelebbi napokban: *László József*, a székesfehérvári unitárius gimnáziumnak harmincegy évig működött, s csak nem régen nyug. tanára, 61 éves korában, Székely-Keresztúron. — *MEDOTSI* LAJOS, makói ref. lelkész, 48 éves korában Makón. — *DINGHA* ÁRPÁD, járásbíró Zólyomban 62 éves korában. *Dingha* Béla, ismert író az édesatyját gyászolja az elhunytban. — *HORVÁTH* DÁNIEL, volt 48-as honvéd, 73 éves korá-

barát *Vízpartja*, *Schlesinger* budapesti műbarát *Erdőrszlet* és *Schauer* Adam aradi műbarát *Tengerpart* tájképe. Ez utóbbi *Paál* ifjúkori műve volt, az előbbieket legkiválóbb művei közé tartoznak. A Szalon igazgatósága elhatározta, hogy a károsultakat kárpótolja. A Szalon tisztikarát mulasztás nem terheli, mert a gyertya mellett való dolgozást is megtiltotta, mint ez maga a vigyázatlan munkás is bevallotta. A helyiség rendbehozásához azonnal hozzá fogtak. Remélik hogy *Paál* képeinek kiállítását még e hóban megnyithatják.

Régi sírok a budai várván. A domonkosok középkori templomának a budavári Halász-bástya javítása közben napfényre került romjai és alapjai között az egykori szentély alatt hat falazott sírreget találtak, a melyeket október 30-ikán nyitottak föl a műemlékek országos bizottsága és a Nemzeti Múzeum kiküldötteinek jelenlétében. Ezekben sok csontvázat találtak. Egyiknek a lábán ott voltak az aranyozott sarkantyúk, jelölt, hogy valami kiválóbb lovag volt, egy másikon barátságosabban találtak. A sírok nagy részét már a törökök földelték, s kirabolták. A középkori síremlékeket számos apró darabra törveled találták meg. Az ásatások tovább folynak. A Halász-bástya építkezése már dolgozik a tervekben, hogy a romok az új építkezések keretében érintetlenül fentartassanak, illetőleg azokba beillesztessenek. Valószínű, hogy a sírbolt történeti nevé, előkelő családok temetőből helye volt s így történeti és embertani szempontból is kívánatos a kiásított csontok tudományos megvizsgálása. A vizsgálat végzésével *Török* Aurél egyetemi tanárt, az embertani múzeum igazgatóját bízták meg.

HALÁLOZÁSOK.

MONTZ EDEGNÉ, francia műtörténetirő, a Kisfaludy-Társaság levelező tagja, meghalt Párisban 57 éves korában. Műntz tagja volt az Institut-nak is. Úgy az esztétika, mint a műtörténelem terén is nagy munkásságot fejtett ki. Egész könyvtárt tesz ki jeles műveinek száma. Foglalkozott a Mátyás-korabeli magyar művészetrel is. Az elhunyt tudós a kolozsvári Mátyás-szobor leplező-ünnepére bejelentette jövetelét a rendező-bizottságnak. Együttal személyesen akarta elfoglalni helyét a Kisfaludy-Társaságban, mely Berzeviczy Albert indítványára választotta meg a Mátyás-korabeli magyarországi renaissance-művészetiről írt tanulmányáért, de az utazásban megakadályozta betegsége.

Gróf ANDRÁSSY DÉNESHER, kinek halálát már jelentették, Münchenben temették el, honnan később Krasznahorkára szállították holttestét. Az elhunyt gróf, szül. Hablavetz Franciska, bécsi polgári származású volt és színinövendék korában 1869-ben ment nőül gróf Andrássy Déneshez. A gróf pár igen nagy visszavonultságban élt, hol Bécsben, hol a dóblingi villájukban, folytonosan gyakorolva a jótékonykódot, de ezt is lehetőleg zajtalanul. A krasznahorkai uradalmi pénztárból az utóbbi 12 év alatt több mint egy millió korona különféle alapítványi pénzt küldötték szét. A jótékony házaspár gyermektelen volt.

Elhunytak még a közelebbi napokban: *László József*, a székesfehérvári unitárius gimnáziumnak harmincegy évig működött, s csak nem régen nyug. tanára, 61 éves korában, Székely-Keresztúron. — *MEDOTSI* LAJOS, makói ref. lelkész, 48 éves korában Makón. — *DINGHA* ÁRPÁD, járásbíró Zólyomban 62 éves korában. *Dingha* Béla, ismert író az édesatyját gyászolja az elhunytban. — *HORVÁTH* DÁNIEL, volt 48-as honvéd, 73 éves korá-

ban Tapolczán. — *SZOKÓ* ALFRÉD, nyiregyházi gyógyszerész 57 éves korában Budapesten. — *BILCZ* SÁNDOR, m. kir. pénzügyi számtiszt 29-ik évében Nagyváradon. — *DR. SZEMOINY* SÁNDOR, ügyvéd Budapesten, 56 éves korában. — *REDLICH* SÁMUEL, kereskedelmi tanácsos a Redlich Öhrenstein és Spitzer beocsini cement-unió egyik főnöke Budapesten 61 éves korában. — *KODLIK* ISTVÁN, nyug. táblabíró Budapesten. — *DOMANÉK* LÁSZLÓ, Tápószecsei község jegyzője. — *DR. PACSU* JÁNOS, zágrábi orvos, ki jelentékeny részt vett Horvátország politikai mozgalmában, mint a szerb önálló párt központi bizottságának tagja, Zágrábban s Nagy-Kikindán temették el. — *MENTLER* GYULA, gróf Nádasdy nyug. uradalmi kasznárja, 63 éves, Kápolnás-Nyéken. — *SCHANZER* SAMU, fővárosi bizottsági tag, a Keleti-kórház tulajdonosa, Budapesten 52 éves korában. — *Id. RAKSÁNYI* SÁNDOR, nyug. gazdatiszt 73 éves korában Nyiregyházán. — *K. NAGY* ANTAL, mezőtúri városi árvászkéki tisztviselő. — *MOSKOVICS* JAKAB, dr. Kassa városi tisztifőorvosa és az ottani izr. hitközség elnöke 64 éves korában. — *SZABÓ* GYULA, ügyvéd, 64 éves korában Budapesten. — *LIMBERGER* ISTVÁN, evang. főesperes, 77 éves korában, Lőcsén. — *OKÁNYI* SZILVY PÁL, hontmegyei volt főszolgabíró, 32 éves korában Nagy-Váradon. — *DR. HILATY* JÓZSEF, orvos, fővárosi bizottsági tag, 54 éves, Budapesten. — *PALOTAI* LAJOS, a magyar villamosági részvénytársaság hivatalnok, 33 éves korában, Budapesten. — *FÜLDE* ALAJOS, kir. bírósági végrehajtó, 51 éves, Billeben. — *KODLIK* ISTVÁN, a kir. itélőtábla nyug. bírójá, volt országgyűlési képviselő, 78-ik évében, Alsó-Ozoron.

ÖZV. TÓTH SÁMUEL, szül. Szabó Ottilia, néhai Tóth Sámuel kir. postamester, volt 48-as honvéd-százados özevegy, 94 éves korában Kézdivásárhelyen. — *HEDRY* PÁL, szül. Kovács Mária, kir. pénzügyigazgató-helyettese 43 éves korában Mátzamoszsigeten. — *ÖZV. BALOGH* JÓZSEFNÉ, szül. Incze Teréz 73 éves korában Sárdon. — *ÖZV. LAJOS* KÁROLYNÉ, szül. Rappensberger Anna Ungváron 63 esztendőskorában. — *SALÓ* DEZSŐNÉ, szül. Livogeti (Lustig) Lujza, a közúti vasúti társaság hivatalnokának neje, 41 évében Budapesten. — *ÖZV. BAJAY* JÁNOSNÉ, szül. Komáromy Anna Budapesten 72 éves korában.

Szerkesztői üzenetek.

Dalok a nádasból. Gítáromhoz. Az első már nagyon sokféle fordításokból ismeretes, melyek jobbak is, mint ez. Mind a két fordítás gondos, lelkiismeretes munka, — csak a költői szellem hiányzik belőlük a ezért az eredetiek költői szépségeitől messze elmaradnak.

Mulik a nyár. Hozzá, stb. Lapos, köznapi dolgok, nehézes, erőtelen nyelven írva.

Lázár. Elveszett. Csupa üres, szenvedő sentimentalismus mind a kettő. Az elsőnek tárgyából: a holddusból, a kinek temetésére és sírkeresztjére koldus-társai koldulják össze a pénzt, — lehetne valamit csinálni, csakhogy persze költő kell hozzá.

Cs. L. Az ércpénz-daraboknak kopása következtében világszerte évenként mintegy 1/4 tonna arany és 88 tonna ezüst kárba vész. (Egy tonna = 10 méter-mázsza.)

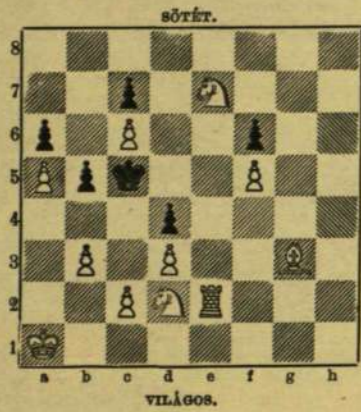
S. B. A dél-afrikai háború alatt toborzott angol önkéntesek a béke megkötése után állami ellátásra számot nem tarthatnak s így a közönség jótékony-ságára vannak utalva, ha ugyan gyárakban vagy egyéb iparvállalatoknál helyet nem kaptak.

H. A. A modern vár- és erődépítmenyek jelentősége nagyon alá szállt. A német tüzérség lichterfeldi gyakorló-terén nemrég megéjtett kísérletek szerint a mostani robbanó lövegeknek még sziklába vajt várfalak vagy sáncok sem állhatnak ellent.

Somogyi. A játékszabályok, illetőleg szokások, vidékenként változnak. Ennek ellenére a feltevésekre határozott választ adni nem lehet. Mindenütt az ott általánosan elfogadott szokás tekinthető irányadónak.

SAKKJÁTEK

2300. számú feladvány. Grüssemann R.-tól.

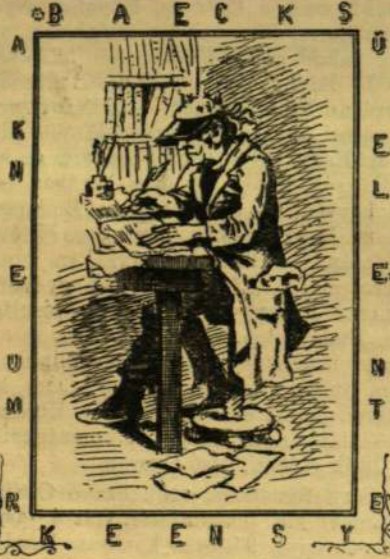
Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

2283. sz. feladv. megfejtése Sohrifer F.-től.

- 1. Fd1-h8 ... Kd5-c6: (a) 1. ... b7-c6: (b) 2. Vb1-f5 ... Kd5-c6: (c) 2. Vb1-g1 ... t. sz. 3. b4-b5 v. d2-d3 mat. 3. V v. H mat. Világos. b. Sötét. 1. ... Fb6-a5 2. Hc6-a5 ... Kc6-d5: 3. Vb1-f5 mat.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. - Andorfi S. - Kovács J. - Csomay J. - Németh Péter. - Lipótváros: Hoffbauer Antal. - Bakony-Szentlászló: Szabó János. - Kecskemét: Balogh Dénes. - Fákert: Kintzig Róbert. - A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A 'Vasárnapi Ujság' 42. számában megjelent képtalány megfejtése: Az ember valódi becsé nem eszékén, hanem akaratának erejétől függ.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.

Szerkesztési iroda: Budapest, IV., Kaplony-utca 9.

Az Első Leánykiházasító Egylet m. sz. Leány- és fiú-biztosító intézet Budapest, VI., Teréz-körút 40-42. Alapított 1863. Folyó évi október hónap 905 jutalékrész irattott be és nászjutalékok fejében 42,668 korona 24 fillér fizetett ki. 1902. évi január hó 1-től október 31-ig beirt összes jutalékrészek száma 9787 és a kifizetett nászjutalékok összege 521,326 K 25 fill. 6909

Advertisement for 'Salvator' medicine. It claims to be a 'kittimo skerral' (kitchen salt) and is used for various ailments like kidney stones, urinary issues, and general weakness. It is available at 'A Szinye-Lipóczi Lithion-forrás'.

Tudomány a mellényzsebben.

Két jóbarát mendégl hazafelé a déli órákban. Utközben azon tanakodnak, hogy kevés az egyetlen Magyarországon. Az egyik azt állítja, hogy minek kellene több egyetem, mikor kevés a tudós és még kevesebb a tudomány. A másik erre azt feleli: 'Dehogyan kevés a tudomány, hiszen a mellényzsebben most is egy egész armádia tudományt hurcolok. - Az előbbi kétkedőleg rázza a fejét s kérdi, mi legyen az a csoda? - Azzal a cimborájára nevetve veszen elő mellénye zsebéből egy tégely Erényi-féle Ichtiol-Salicilt. No látod, ebben a tégelyben rejlik az összes viszkétó borbetegek, bőrkütsékek, ótvár, bőrrepedés, bőrhámítás, kellemetlen lábbizidás, idültsebek gyógyító hatalma. Ha olyan tudós akarsz lenni, mint én, eredy a 'Diana-gyógyszertárba, Károly-körút 5. szám alá (Budapest). 1 nagy tégely ára csak 3 korona. (Postai megrendelések azonnal szállítotnak.) 9356

Advertisement for 'Királynő-Crème' skin cream. It is described as a 'Paris-kiallításán-küntetett Arcszépítő' (Paris exhibition award-winning skin beautifier). The cream is said to have an immediate effect on skin conditions like pimples, freckles, and dryness. It is available at 'Török József gyógyszerháza' in Budapest.

Advertisement for 'Brammer-posztó' (Brammer's Post). It is a 'gyémántfekete' (black diamond) brand. The advertisement mentions a law (6184) regarding the protection of trademarks and quality. It is available at 'Brammer Ödön' in Budapest, Bécsi-utca 4.

Advertisement for 'Szépség!' (Beauty!) skin products. It features 'Szőre-Crème' (Hair Cream) and 'Szőre-Poudre' (Hair Powder). The products are described as being suitable for all hair types and providing a soft, pleasant scent. They are available at 'Török József gyógyszerháza' in Budapest.

Advertisement for 'Idegbántalmak' (Nerve Disorders). It focuses on 'női bajok, vérkeringési zavarok' (women's ailments, circulation disorders). The advertisement promotes the use of 'szénsavas fürdők használata' (carbonic acid baths) and mentions 'Dr. Wágner és társai' (Dr. Wagner and his associates) in Budapest.

Advertisement for 'Polgár Sándor' (Polgar Sandor). He is an 'orvosi mű- és közteszernél' (medical and public health expert) in Budapest. The advertisement mentions his work on 'legjuttányosabban beszerezhető saját gyártmányú m. kir. szab. sörvőkötők, betegápolási-czikkek, kötszerek, összes gummiárúk, valódi francia különlegességek' (most affordable, self-produced royal standard beer mats, nursing supplies, bandages, all rubber goods, real French specialties).

Advertisement for 'Gyümölcs-, főzelék- és husconservákat' (Fruit, jam, and meat conserves). It promotes the quality and taste of their products, available at 'Első Kecskeméti Conservagyár' in Kecskemét.

Advertisement for 'Földes-féle MARGIT-CRÈME' (Földes's Margit-Creme). It is a skin cream that is 'gyorsan és biztosan ható' (acts quickly and reliably) for various skin conditions like eczema and dryness. It is available at 'Török József gyógyszerháza' in Budapest.

Advertisement for 'Never Fails' flashlight. It is a '7500 megvilágítás' (7500 lumens) flashlight that is 'Egész' (entirely) reliable. The advertisement mentions it is suitable for use in homes, schools, and public places. It is available at 'Portable Electric Light Co.' in Vienna.

Advertisement for 'Kufeteke' (Kufeteke) children's medicine. It is a 'Gyermekkliszje' (children's medicine) that is 'és bábelleg gyermeknek' (and very good for children). The advertisement features a circular logo with the text 'Kufeteke Gyermekkliszje' and 'Pemetefücsukorka' (Pemetefücsukorka). It is available at 'Török József gyógyszerháza' in Budapest.

Advertisement for 'Fischer Simon és Társai' (Fischer Simon and Associates). They are the largest dealer of 'OCCASIO' (Occasio) watches in Hungary. The advertisement mentions they have a large stock of watches and are available at 'Budapest, Bécsi-utca 7, Deák Ferencz-utca 12. sz.'.

Advertisement for 'Osztálysorsjatek' (Class Lottery). It is a lottery where the prize is '200,000 kor.' (200,000 forints). The advertisement mentions it is organized by 'Fővárosi Sorsjegyiroda' (Central Lottery Office) in Budapest. It is available at 'D. Franz Steiner & Co.' in Budapest.

Miként lehet szép női kebelt elérni.

A kebel szépsége a női hajak egyik legelőkelőbbje, melynek adományozásában a természet nem mutatja magát pazarinak. Ennek előnye a hölgyek szívesen fogják tudomásul venni, hogy létezik egy oly hajjal rendelkező nő, melylyel a természet szelíd módon készíthetné, hogy ebben a tekintetben kevésbé fűlke legyen. E szer, mely a finom párisi hölgyvilágban már ismeretes, a **Ratió-féle PÍLULES ORIENTALES** használatából áll, mely pilulák a legújabb párisi orvosok által jónak vannak elismervé és tényleg ama tulajdonsággal bírnak, hogy a női kebelt fejleszti és újra helyrehozzák, szöveteket erősítik, a vállak esontudorodásait elsimítják és a kebel idomának egyáltalában díszkört testességét kölcsönözik. Hatása abban áll, hogy a tápláléknak plasztikai anyagokká való alakulását elősegíti, mely többi a melljén megállapodnak. Az egy-

J. RATIE, Pharmacieon, 5. Passage Verdau, Paris. Raktár Ausztria-Magyarországi részére: Budapest, **Török József** gyógyszer. Király-u. 12.

Ha őszül a haja, használja a „Stella“-vizet

(Hair Regenerator), mely nem fest de a haj eredeti színét adja vissza. **Úvegje 2 korona.**

Zoltán Béla gyógyszerárban
6 cs. és k. fénsége József főterezg. udv. szállója,
Budapest, V., Sótátér-utca, Szabadság-tér sarkán. 9484

SZŐLŐOLTVÁNYOK

szokvány minőségben és európai neves, gyökereken és sima vesszők mélyen le-szállított árakon. Oltványok szere 80-100 frt. Mindenek a legújabb bor- és csemefajokról, fajtáztán, teljes jótá-lással. Ha a szállítvány a megrendelésnek meg nem felelt, vagy az oltó- és vesszőszállítás költségeit, valamint a megren-delő által kifizetett oszlopok hiányát azonnal visszatérítjük, hogy mindenki ebből szükségletét az én költségemen háza-hoz szállítva tekintheti meg.

ÉLŐKERÍTÉS.

Gleditschia csemeték és magvak.

Órda törzse, igen gyorsan fejlődő növény. Ez az egyen-dű, melyből egy évben a növény páncél alatt, ren-dkívül csekély kiadással, melyen nem hogy ember, de semmi-le állat, meg az apró nyulak sem hatolhatnak át, vagy hogy a beborított részek teljesen károsak zérhatók. Minden rendő-léshez rajzokkal ellátott útmutató és kezelési utasítás mellékeltek. Hővebb tájékozás végett szíves figyelmomatól szíves árjegyzékek ingyen és bérmentve küldetnek, rendelési kötelezettség nélkül. Az árjegyzésen kívül egy oly könyvet kap az érdeklődő, mely az oltványok, fajták, magvak és a csemeték használatát, a hol annak tartalma hasznosra ne fordítá-nak, városban, faluban, pusztán, gazdai vagy szegény család-nak ajánlják. Így még azoknak is érdekében áll, kik rendelni semmit sem akarnak, mert benne számos hasznos tájékoztató foglalatnak, melyek mindenkinek nagy szolgálatot tesznek.

Diócsmeték.

Kétféle, óriási jövedelmet biztosító voltánál fogva ennek teny-szítése majd minden gazdaságban az utóbbi időben rendkívül elterjedt.

Cím: **Érmelléki Élő Szőlőoltvány-Telep.** Nagy-Kágya, n. p. Székelyháza. 9727

KWIZDA féle Korneuburgi marha táppor

Kwizda féle Korneuburgi marha táppor

Értendő szer lovak, szarvasmarhák és juhok részére. 50 év óta a legtöbb ismétlődően használtban van élelő - bírány a rossz emésztésnél, a tej javítására és a tehének teljesítményének fokozására, esontörésnél. - 1/2 doboz ára 1 korona 40 fillér, 1 do-boz 70 fillér. Csak a lenni végjegygyel valódi. Kapható minden gyógyszerárban és gyógyszerkereskedésben. Forráktár: **Kwizda Ferencz János**, cs. és kir. osztr.-magyar, román királyi és bolgár lejedelmi udvari szállító, kerületi gyógyszerész, Korneu-burg, Bécs mellett.

Magyarországi forráktár: **Török József** gyógyszer-tára, Király-utca 12 és Andrássy-ut 26. 9648

Unghváry László

(Czegledi) 300 holdas bor-termő szőlőtelepek, továbbá gyümölcs- és szőlőiskolájának árjegyzéke megjelenti hol 5 krajczár-tól lettele aemes csemeték, 2 forinttól lettele sima és gyökeres szőlővesszők; továbbá - 16-18 forinttól lettele saját-termésű rendkívül finom úborok kaphatók Ezenkívül mindenféle gyümölcsfa-vadonok, akác- és gleditschia-csemeték kéri.

9714

VASÁRNAPI UJSÁG

46. SZ. 1902. (49. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ: **NAGY MIKLÓS.** FŐMUNKATÁRS: **MIKSZÁTH KÁLMÁN.** BUDAPEST, NOVEMBER 16.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkérdésekkel együtt) egész évre 24 korona, Csupán a Vasárnapi Ujság (a Világkérdésekkel együtt) félévre 12 * A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkérdésekkel együtt) egész évre 10 korona, Csupán a Vasárnapi Ujság (a Világkérdésekkel együtt) félévre 5 * Külföldi előfizetőknek a postailag megfizetendő pótdíj is csatolandó.

SALAMON FERENCZ SZOBRA ELŐTT.

— Ünnepi beszéd a szobor leleplezésekor. —

DÍSZES KÖR, a Magyar Történelmi Társulat nevében és megbízásából fordulok emlé-kedez, dicsőült társunk és nagynevű mes-terünk. Nem hiú dicsbeszéddel, melyet egyikőnk szelleme sem tűr meg, hanem az igazság sza-vával, mely megilleti azt, a ki hite szerint min-dig az igazságért harcolt.

Salamon Ferencz, mintha csak az etoni iskola növendéke lett volna, minden idejét nyelvek tanulására s a matematika és természettudományok tanulmányozására fordította. A ma-thematika iránti előszeretét a tiszta munkára, a helyes mértékre, a tökéletes bizonyosságra tö-rekvést árulja el; a nyelvtudomány, reá nézve, legbiztosabb eszköz volt az inductív módszer elsajátítására.

Nem igen ismerek életpályát, mely változa-tosságban gazdagabb, áttekinthetősegre nézve kristálytisztább lenne, mint a Salamon Ferenczé. Mert az egész a legteljesebb harmóniában olvadt össze a maga kora összes vágyaival és törek-véseivel. Ha ismerjük az egyiket, ismerjük jófor-mán a másikat is. Mikor csak irodalmában élhetett a nemzet, Salamon Ferencz aethetikus és szépíró; mikor a politika koeckáján forog a nemzet sorsa, Salamon Ferencz politikus hir-lapíró; s midőn a positív alkotások kora követ-kezik be, Salamon Ferencz positívista törté-netíró.

Alig végezte iskolai észfejtő gyakorlatait, tit-helyes mértékre, a tökéletes bizonyosságra tö-rekvést árulja el; a nyelvtudomány, reá nézve, legbiztosabb eszköz volt az inductív módszer elsajátítására.

Ez a párhuzamos fejlődés, nem a «fac me talem, talis ero» jelensége, nem a pályaváltoztató, ingadozó egyén ténye, hanem az egymás-ban egymásra ismerő kor és egyén tökéletes azonosulása.

Az európai emberiség vezérgondolata a múlt század huszas éveitől kezdve, hármas tagolt-ságban: szabadság, egyenlőség, nemzetiség; összefoglalva individualismus, melynek alapja atomistica, az alkatelemek érvényesülése a nagy közösségekben.

Salamon összes hajlamaival és mint protes-táns papfű, mintegy beleszületett a kor ezen áramlatába. A kor mindenben a protestantismus szellemét lehelte, — azt a szellemet, mely mint az egyetemestől való elkülönzés a nemzeti állam melegágya, mint a szabad vizsgálat hirdetője a szabadelvűség öre és a mely, mivel önmagát kormányozza, a létfentartás ösztönével képezi az egyént önségéjyre.

Enyed, a hol Salamon Ferencz felnőtt, az erdélyi magyar protestantismus szellemi életé-nek központja, a hol a harminczas és negyvenes években számos ifjú ember nevelkedik, kikre majdan, férfikorukban, soha nem álmódott sze-rep vár. Kevés tanár, kevés óra, sok szabad idő mellett, tág tere nyílt ott az önmunkásságnak, melynek irányát érdemes megfigyelni, mert első hajlamaiban árulja el legvilágosabban a lélek önmagát.

SALAMON FERENCZ SZOBRA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA PALOTÁJA ELŐTTI PARKBAN.

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK.

Budapesti Takarékpénztár és Országos Zalogkölesön Részv.-társ.

Irodái: VI. ker., Andrássy-ut 5. (saját házában). 9376

Bevezetett részvénytőke 10 millió korona. Elfoglal betéteket takarékbetéti köny-vecskék és pénztári jegyek ellenében 4%-os kamatozással, valamint folyó-számlában (check-számlán). A 10%-os betétkamat-adózt az intézet fizeti. Le-számitól váltókat, előlegeket nyújt értékpapírokra. VÁLTO-ÚZLETE megbízásból teljesíti mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretében tartozó üzletágakkal. Üzleti órák: délelőtt 1/2-1/2-ig, délután 1/2-1/2-ig.

Magyar kir. osztályorsjegyek föelárúsító helye IV. Ferencztelek-tere 2. szám. Közi zalogüzletei: IV. Károly-körút 18. IV. Ferencztelek-tere és Irányi-u. sarkán, VII. Király-u. 57., VIII. József-körút 2., Üllői-út 6. sz.

ELSŐ MAGYAR ÜVEGGYÁR

RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Budapest, V. ker., Ferencz József-tér 8. sz.

Kristályüveg készletek, remek virágvázák és alkalmi dísz tárgyak.

Üzlethelyiségünk nem a Lánchíddal szemben, hanem az Akadémia mellett a Béla-utca sarkán létezik. 9706

BELICZAY BÉLA

mézeskalácsos és viaszgyertya-öntő, méz-, viasz- és fáklya-raktára.

Alapított 1833.

Budapest, VII., Csányi-utca 3. szám, saját házában.

PARÁDI ÜVEGGYÁR RAKTÁRA

GÖRÖG ISTVÁN

BUDAPEST
M. ker. Kossuth Lajos utca 15. sz.

Nagy választék mindenféle üvegekben. Asztali készletek stb.

Igen jutányos árakon.

9497

WACHTL ÉS TÁRSA

fényképészeti czikkek raktára 9663

BUDAPEST, IV., Eskü-út 6 (Klotild főh. palota).

Telefon. — Árjegyzék ingyen és bérmentve.

LOHR MÁRIA ezelőtt KRONFUSZ 9704

esipke, vegyeszeti tisztító- és műfestő-intézet megnagyobbított erőművi szőnyegporló és szőrmearu megóvó-intézet. — Megbízások átvételnek:

VIII. Baross-utca 85. sz. saját házában levő gyárban és a következő irodákban: IX. Calvin-tér 9. V., Harminczad-utca 3. VI. Teréz-körút 39. VI. Andrássy-út 16. Telefon 57-08. VIII. József-körút 2. szám. Telefon 57-08.

Brüner Testvérek

BUDAPEST, 9674

Koronaherczeg-u. 3. sz.

Légszeszsluszter, villamossluszter, petroleumlámpák dús választéka.

Ujdonság: legjobb szerkezett szeszégő.

DAVID KÁROLY ÉS FIA doboz-papíráru és szab. fémkapocsgyára

Budapest, I., Mészáros-utca 38. Telefon 91-48.

Gyárt nagyhani előállításra követeltető czikkek

A legfinomabb esztét. dobozokat és díszborítékokat (levélpapírokkal és borítékokkal) négyjegyűnyit, gyászlapokat, gyászlevélpapírt, gyászmeveggyeket. Saját gyártmányú fémcsarkokkal ellátott rajz-tömböket, szekrényesipke és tortapapírokat, továbbá papírtányérokat, plakátszereket és különféle összehaj-lható dobozokat.

Allandó kiállítás a fenti czikkekből a városi iparcsarnokban megtekinthető. 9307